لە ئەنفالەوە بۆ ئەنفال...!

عەبدولکەریم هەڵەدنی

(پێشکەشە بە نەمرەکانی ناو ئەم یاداشتە)

گورتەیەک

ئەنفال برینێکی قووڵە بە جەستەی مێژووی گەلەکەمانەوە، یاداشتیکردنی بیرەوییەکانی ئەنفال تۆمارکردنی ڕوویەکی ئەو کارەساتە سامناکە و تیشک خستنەسەر هەندێ لە هۆ و ئاکامە سیاسییەکانییەتی بۆ مێژوو.

ئەم یاداشتە هەندێ لایەنی زۆر بچووکی ئەو کارەساتە ئەخاتەڕوو کە من وەک پێشمەرگەیەک تیاژیاوم. ئەوەش لێرەدا هاتووە بەسەرهاتێکی پێشمەرگانەی کارەساتەکە گوزارشدەکات، کە بەداخەوە نە برینەکانی ئەنفال، نە مەرگەساتی هەڵەبجە، جگە لە دوو ڕووداوی تراژیدی بۆ گەلی کورد ئێمەی گەلی کورد و ئێمەی پێشمەرگە، هیچیان لە یادەوەری و لە عەقڵی سیاسی کوردا جێنەهێشت.

پێش کارەسات

کۆتایی ساڵی «١٩٨٣» سەرکردایەتی «ی.ن.ک.» لەگەڵ حکومەتی عێراق کەوتە گفتوگۆوە، گفتوگۆی شۆڕش لەگەڵ حکومەتی عێراق ساڵێک و چەند مانگێک درێژەی کێشا، سەرکردایەتی «ی.ن.ک.» بە هۆی ئەوەوە ڕووبەڕووی ڕەخنەی زۆر لە لایەنە سیاسیەکان بووەوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هێزی سەرەکی بوو لە مەیدانەکەدا. لایەنە سیاسییەکانی تر، قورسایی سیاسی و پێشمەرگانەی کاریگەریان نەبوو، لە هەمان کاتدا «ی.ن.ک» پشتیوانییەکی جەماوەری بەرفراوانی هەبوو، نەورۆزی ساڵی«١٩٨٤»یش هێزی جەماوەری «ی.ن.ک.»ی بە ڕوونی و تا ئەوپەڕی نیشاندا.

«ی.ن.ک.» پێیوابوو جەنگی عێراق ـ ئێران هەلێکی مێژووییە بۆ کورد هەڵکەوتووە، وە باوەڕیشی وابوو کە لەو جەنگەدا براوەی تیا نییە. «ی.ن.ک.» دروشمی ئاشتبوونەوەی گشتی بەرزکردەوە.

«ی.ن.ک.» پێیوابوو، سیاسەتی ڕاست لە هەلومەرجێکی ئاوەهادا ئەوەیە کورد لە ئاگری جەنگەکە دووربخاتەوە، لە هەمان کاتیشدا تێڕوانینێکی لەو جۆرە هەبوو، لە بارودۆخی ئەوسای عێراقدا ئیمکانی ئەوە هەیە حکومەتی عێراق مل بۆ هەندێ لە دەسکەوتەکانی گەلی کورد بدات.

پرۆژەکەی «ی.ن.ک.» بۆ گفتوگۆی خۆی لەگەڵ حکومەتی عێراق پرۆژەیەکی مەنتیقی و تێر و تەسەل بوو، بەڵام لەلایەکەوە، بۆچوونی شۆفینیستی بەعسی و لەلایەکی ترەوە ساردبوونەوەی هێرشە مرۆییەکانی ئێران بۆسەر سەنگەرەکانی عێراق و فشاری دەوڵەتی تورکیا لەسەر عێراق، بوونە هۆی ئەوەی حکومەتی عێراق لە بەڵێنەکانی خۆی پاشگەزبێتەوە. دوای بێئومێدبوونی «ی.ن.ک.» لە گفتوگۆکانیدا لەگەڵ حکومەتی عێراق کانوونی دووەمی «١٩٨٥» بە بەیانێک کۆتایی بە گفتوگۆ هێنا، لە هەمان کاتدا پێشنیاری ئاگربەستی خستە بەردەم حکومەتی عێراق، حکومەتی عێراق ئەو پێشنیارەی «ی.ن.ک.»ی ڕەتکردەوە. لە کۆتایی گفتوگۆکاندا، عێراق هەڕەشەی کاولکردنی کوردستانی بە «ی.ن.ک.» ڕاگەیاند، «ی.ن.ک.»یش هەڕەشەیکرد، کە لەگەڵ هەڵگیرسانەوەی شەڕدا بەهەر جۆرێک بووە بیرە نەوتەکان ئەکا بە ئامانجی هێرشەکانی داهاتوو.

شوباتی ساڵی «١٩٨٥» شەڕ هەڵگیرسایەوە، هەردوولاش بەڵێنەکانی خۆیان بەرامبەر بە یەکتری جێبەجێکرد. لەگەڵ دەستپێکردنەوەی شەڕدا هێزەکانی ئێرانیش کەوتنە پەلاماری سەنگەرەکانی عێراق، جەنگ و هێرشەکان ئەمجارە کوردستانیشی گرتەوە. یارمەتی مادی دەوڵەتە عەرەبییەکانی کەنداو، پشتیوانی تەکنولۆژی سەربازی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا بۆ عێراق و چاوپۆشی دنیای دەرەوە لە بەکارهێنانی چەکی کیمیاوی قەدەغەکراو لەلایەن عێراقەوە، ئەوەیان نیشاندا، بەئاکام گەیشتنی مەرامە سیاسی و سەربازییەکانی ئێران لە خاکی عێراقدا شتێکی مەحاڵە.

گواستنەوەی جەنگ بۆ کوردستان دوو ئامانجی بۆ لایەنەکانی جەنگ پێکا، یەکەمیان: لێدانی بزوتنەوەی کورد لە هەردوو دیو، دووەمیان: سوودوەرگرتن لە ئۆپۆزسیۆنی هەردوولا لەلایەن هەردوو لایەنی جەنگەوە. ئێران پەیوەندی لەگەڵ هێزە کوردییەکانی کوردستانی عێراق پتەوکرد، پەیوەندییەکان ئاستی سەربازیشی گرتەوە. هەموو هێزە کوردییەکان هاوکاری سەربازییان لەگەڵ ئێراندا پەسەنکرد. هاوئاهەنگی هێزە سیاسییە کوردییەکانی کوردستانی عێراق لەگەڵ دەوڵەتی ئێراندا تاکو ڕادەی هاوکاری سەربازی فراوان، کورتبینی عەقڵی سیاسی کورد بەبەراوورد لەگەڵ بۆچوونەکانی سەرەتاییدا سەبارەت بە چارەنووسی جەنگی عێراق ـ ئێران نیشاندا.

بەرەکانی جەنگ گەرمبوون. کوردستان بوو بە مەیدانی جەنگێکی خوێناوی...! عێراق لە جەنگەکەدا بالادەستبوو، «فاو»ی لە ئێران سەندەوە و لە بەرەکانی تری جەنگدا هێرشە مرۆییەکانی ئێرانی ڕاگرت. لەگەڵ ئەم سەرکەوتنانەشدا کەوتەخۆی تا تۆڵە لە کورد بکاتەوە، لەڕێگای بەکارهێنانی چەکی کیمیاوی و ئەنفالەوە نەخشەی جینۆسایدی کوردستانی داڕشت. گەورەترین کارەسات لە مێژووی سەردەمدا بەسەر کوردا هات. هێزە سیاسییە کوردییەکان تەنیا ڕێگەی پاشەکشێیان بۆ ئەودیو سنوور بۆمایەوە.

دوای ئەو شکستە سیاسی و سەربازییەی هێزە سیاسییە کوردییەکان بەسەریاندا هات، لەودیو سنوور بەرەی کوردستانی وەک پارسەنگێک بۆ هاوسەنگکردنەوەی ئەو شکستە بێوێنەیە دروستبوو.

لە ئەنفالەوە بۆ ئەنفال...!

ماوەیەک بوو وەک پێشمەرگەیەک لە ناوەندی «کۆمەڵە» بووم، پێشتر کاری ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە»م لە تیپی «٢٣»ی سورداش و سنووری چالاکی ئەو تیپەدا پێسپێنرابوو، ئەودەم لە ناوەندی بووم و هیچ کارێکم لەئەستۆدا نەبوو، سەرەتای دەستپێکردنی هێرشەکانی ئەنفال بوو بۆسەر ناوچەکانی ژێردەسەڵاتی پێشمەرگە، ئەبوایە لە سەنگەرەکانی شەڕ خۆم نەدزمەوە، ماوەی دوو هەفتە لە شەڕەکانی کلکەی پیرەمەگرون، لە بەرزاییەکانی «قوڵەڕەش، قووڵە پووشینە، سپیلک» کە بەسەر گوندەکانی «شەدەڵە و هۆمەرقەوم و سورداش»دا ئەڕوانن بەشداریمکرد. دوای ئەو شەڕانە کە دوژمن توانی دەست بەسەر ئەو شوێنانەدا بگرێ، گەڕامەوە بۆ سەرگەڵوو، بەرگەڵوو، ئەودەم کاک جەبار فەرمان سەرپەرشتی قۆڵی «کڵاوەسپی و شاخەسوور و سوورژە»ی دەکرد، ئەو پێی باش بوو لەگەڵ کاک نقیب خلیل بچم بۆ قۆڵی کڵاوەسپی، بۆئەوەی هاوئاهەنگی لەنێوان کاک نقیب خلیل و فەرماندە عەسکەرییەکانی ئەو قۆڵەی شەڕەکەدا بکەم.

کاک نقیب خلیل ئەفسەرێکی خاوەن ئەزمون و جدی و شارەزای شەڕی بەرەیی و سەنگەرلێدان بوو، بەڵام چونکە سەرەتای کارکردنی بوو لەناو هێزی پێشمەرگەدا، گوێگرتن و جێبەجێکردنی فەرمانەکانی لەلایەن فەرمانەکانی پێشمەرگەوە هەندێ زەحمەت بوو، نەک هەر لەبەرئەوەی ئەوکات نقیب خلیل وەک خۆی ناسرابوو، بەڵکو لەبەرئەوەش جێبەجێکردنی فەرمانەکانی ئەفسەرێکی سوپا لەلایەن فەرماندەی هێزی میلیشاوە لەڕووی دەروونیشەوە ئاسان نەبوو.

فەرماندەکانی ئەو قۆڵەی شەڕ لە فەرماندە قارەمانەکان بوون. شەهیدانی نەمر حەمەڕەش، هیوا بارۆیی، ئاوات تریفەیی، هەروەها کادری سیاسی سالار چاوشین، مەلا ئەحمەد و هەندێکی تر بوون لە قۆڵی کلاوەسپی، شەهید محمودی مامەعەزەش لە قۆڵی شاخەسوور بوو. لەگەڵ زۆربەیان هاوڕێیەتی و ناسیاویمان هەبوو، تا ڕادەیەکی باش لێکتێگەیشتن دروستبوو.

نقیب خلیل سەنگەرەکانی بەسەرکردەوە، بەدرێژایی بەرزاییەکانی کلاوەسپی لەپشت گوندی قەرەنگوێ، لە زینبووی فریادەوە تاکو هەورازەڕێ، ڕێ سوور، بەردی پڵنگان، کلاوەی هەنجیرەکە کە درێژکراوەی زنجیرەی کلاوەسپی بوون، وە بەردە دووکون لەپشت گوندی دۆڵمازەڵە. پاشان نقیب خلیل نەخشەی سەنگەرلێدان و بەرگری داڕشت. لەبیرم دێ لەنێوان زینووی فریاد و ڕێ سوور نزماییەک هەبوو، نقیب خلیل ڕای وابوو ئەو کەلێنە قایمنەکرێ دوژمن دزەی لێوە ئەکات و پشت هێزەکە ئەگرێ، هەرواش دەرچوو، پاش ئەوەی دوژمن چەندجارێ هێرشیکرد و تێکشکا، دواجار لەو کەلێنەوە دزەیکردو پشت هێزەکەی ئێمەی گرت و پێشمەرگەکانی بە پاشەکشە ناچارکران.

نقیب خلیل لەکاتی دامەزراندنی حکومەتی هەرێمدا بوو بە «لوا» لە وەزارەتی پێشمەرگە. هێزی ئەنفال لەوەدا نەبوو پێشمەرگە هەتاسەر خۆی لەبەردابگرێ، نەک تەنیا لەبەر ژمارەی بێشوماری هێزی زەبەلاحی دوژمن، بەڵکو بەهۆی بەکارهێنانی هەموو تەکنیکێکی نوێی جەنگەوە بەشێوەیەکی خەست و بەرفراوان، بە هێزی ئاسمانی و تۆپی دوورهاوێژ و کاتیۆشا و چەکی کیماوی قەدەغەکراویشەوە.

لەبەرەی شەڕی کلاوەسپی لە بەرزاییەکانی بەردە دووکون، شەوێکیان دوژمن تۆپبارانی کیمیاوی سەنگەرەکانی پێشمەرگەی کرد، ناچار پێشمەرگەکان سەنگەرەکانیان چۆڵکرد، گەر دوژمن پێشڕەوی بکردایە، بەرگری لەبەردانەبوو. پێشمەرگەکان زۆربەیان بەهۆی کاریگەری کیمیاویەکەوە، نابینا یاخود کەمبینابوون.

دوژمن لە هەموو قۆڵەکانی شەڕەوە، لە کارێزە و دۆڵەڕووت و دۆڵی سورداش و گوند و بەرزاییەکانی دەوروبەریانەوە تا دەگاتە دوکان و مەرگە و کانی توو و بەرزاییەکانی دەوروبەریانەوە، هێرشەکانی چڕتر و فراوانتر دەکرد. لە هەموو ناوچەکاندا دوژمن بە فڕۆکەی جەنگی و کاتیۆشا و تۆپە دوورهاوێژەکانییەوە گازی کیمیاوی بەکاردەهێنا. دەیان هاووڵاتی شەهید و برینداربوون، لە هەندێ جێگە دوژمن پێشڕەویکرد، بەتایبەتی هێزەکەی دوژمن توانیبووی بۆسەر چیای ئاسۆس سەربکەوێ، دەستبەسەراگرتنی چیای ئاسۆس لەلایەن دوژمنەوە، مەترسی ئابڵووقەدانی خەڵک و ناوچەکەی خستە ئەمری واقیعەوە، لە ئەنجامی پاشەکشێی خەڵک و پێشمەرگە، لە دۆڵی مەرگە و کانی توو و گوندەکانی دەوروبەریان نزیکەی

سەد کەسێ لەکاتی کشانەوەدا لە کوێستانەکانی ئەو ناوچەیە لە بەفردا ڕەقبوونەوە و هەندێکیش دەست دوژمن کەوتن و ئەنفالکران، ئەگەرچی سەرکردایەتی «ی.ن.ک» چەند ڕۆژێک پێش ئەوە خەڵکی ئامادەکردبوو بۆ پاککردنەوەی ڕێگای کشانەوە لە بەفر و بەستەڵەک. باو باران و کرێوە شەوانە جارێکی تر ڕێگاکانی پڕدەکردەوە لە بەفر و پاککردنەوەی ڕێگاکە سەرکەوتوو نەبوو.

ڕەقبوونەوەی ژن و منداڵ و پیر و جوان لەناو ڕنوە بەفرەکاندا جۆرێکی پڕ ئازار و بەسۆیبوون لە مەرگ، تازەبوکێک خزیبووە ناو دۆڵێکەوە، زاوای نامراد خۆی بۆ فڕێدابوو، هەردووکیان ڕۆحی سپییان لەناو بەفردا جێهێشتبوو. منداڵ تلۆر بووبووەوە ناو بەفر و دایک خۆی بۆ ئامبازدابوو، ڕۆحی پەپوولەیی منداڵ و جەرگی بەسۆزی دایکە کەس نازانێ چۆن و دوای چەند سەعات لە جەستەی سەرمابردوویان جیابووبووەوە، باوک پشتێنی پێشمەرگەی گرتبوو، هەرلەوێدا کچەکەی خۆی بداتێ و لەدەستی مەرگ دەربازییکات.

دیمەنی ئەو کارەساتە پڕ لە سوێیە لەگێڕانەوە نایات...!

سەرکردایەتی سیاسی «ی.ن.ک» بڕیاری پاشەکشێی دا بۆ ئەودیو سنوور...!

خەڵک و هێزی پێشمەرگە لە شەوڕۆژێکدا پاشەکشەیانکرد، کاک جەبار بە من و کاک «نقیب خلیل»ی ڕاگەیاند کە حەزئەکا دواکەس لە ناوچەکەدا پاشەکشەبکات، ئەو تەنیا مەفرەزەیەک پێشمەرگەی لەگەڵدا بوو. منیش پێشنیارمکرد لەنزیک گوندی هەڵەدن لە بناری ژیلوان بمێننەوە، شەو ڕوومانکردە بناری ژیلوان، شەووڕۆژێ لەوێدا ماینەوە، ئەو ڕۆژە پۆلێ لە فڕۆکەکانی دوژمن بەرگەلوویان بە بۆمبای قورس ئاگربارانکرد، ڕۆژی دوایی هەر لە بناری ژیلوان و نزیک گوندی چالاوا لاماندا. ناوچەکە کەسی تێدا نەمابوو، لەو خانوانەی نزیک گوندەکە دانیشتوانی چالاوا بۆ خۆحەشاردان لە فڕۆکەکانی بەعسی دروستیانکردبوو پشوومانداا، لە یەکێک لە خانوەکاندا لە تەنیا ژوورێکی تاریک و نوتەکدا پیرەژنێکی کوێری پەککەوتەی لێمابوو، کە بەناچاری جێیانهێشتبوو، پیرەژن لەسەرەتا زۆر ترسا و کەوتە لەرزین، بەڵام کە پاشان زانی پێشمەرگەین زۆر دڵی خۆشبوو. کاک جەبار هەندێ خواردنی بۆبرد، دیارە ئەو جۆرە ساتانە لە ژیاندا لای هەموو مرۆڤێک هەڵوێستی مرۆڤدۆستی و ڕۆمانسیەت ئەخوڵقێنێ. ئەو پیرەژنە بەبوونی ئێمە ئەوەندە شادمان بوو، ڕەنگە قەت ئەوەندە دڵخۆش نەبووبێ...!

زۆری پێنەچوو ئەو چەند ساتە پڕ لە ڕۆمانسیەتەمان لێتێکچوو، هێزی ئەنفال لە شاخی دابان و چەرماوەندەوە کە لە ئێمەوە دیاربوو بە هەزاران لە جاش و سەرباز بۆناو گوندی

هەڵەدن و سەرگەڵوو دابارین، بە پەلە بە شاخی ژیلواندا سەرکەوتین و ڕێگای پاشەکشەمان گرتەبەر.

لەڕێگای پاشەکشەمان لەسەر شاخی ژیلوان و سیرەمێرگ و دۆڵی شێخ محەمەد، ئاسەواری جەنگ و مەرگ و ئافات بەڕووخساری کوێستانەکانی کوردستانەوە دەردەکەوت، لە دۆڵی شێخ محەمەد تەرمی سەربازە عێراقیەکان کە لەکاتی جەنگدا بەساغی یا بەرینداری ڕایانکردبوو لەسەر بەفرەکە دیمەنی پڕ لە کارەساتی جەنگیان تۆماردەکرد. جگە لەوەی سەدان سەر مەڕ و بزن و گا و کۆتاڵ کەوتبوون و مۆلێبوون و گازی خەردەڵ خنکاندبوونی.

سەعات «١٢»ی شەو گەیشتینە گوندی گەلاڵە کە لەژێردەستی ئێرانییەکاندا بوو، بەیانی زوو بەڕێکەوتین شەوی دوایی گەیشتینە گوندی شاناخێی سەرسنوور، کە هەموو هێزەکانی «ی.ن.ک.» ئەوانەی لە ئەنفالی یەکدا بەرگرییان نواند لە گوندی شاناخێ کۆبوونەوە.

هەموو چەند ڕۆژێک بوو کە سەرکردایەتی سیاسی «ی.ن.ک.» بە پێی نەخشەیەکی دیاریکراو بارەگاکانی خۆی لە ناوچەی دۆڵی جافەتی چۆڵکرد و هێزەکانی خۆی پاشەکشە پێکرد، پاش شەڕێکی خوێناوی«٢٥» ڕۆژە لە پانتاییەکی جوگرافی فراواندا هەر لە کارێزە و دۆڵەڕووت و دۆڵی سورداش و گوند و بەرزاییەکانی دەوروبەریانەوە، تا دەگاتە دوکان و دۆڵی مەرگە و کانی توو و گوند و بەرزاییەکانی دەوروبەریانەوە، کە تیایدا کوشتارێکی بێوێنە لە سوپای دوژمن کرا، لەو شەڕانەدا کە لە مێژووی نوێی گەلەکەماندا بە ئەنفالی یەک ناسراوە. هێزەکەی «ی.ن.ک.» لە کشانەوەیدا لە گوندی شاناخێی سەرسنوور کەوتە بەر شالاوی هێرشی ئاسمانی فڕۆکەکانی دوژمن، دەیان پێشمەرگە بە گازی کیمیاوی شەهید و بریندار بوون.

دوو ڕۆژ بوو ئێمە گەیشتبووینە شاناخێ کە فڕۆکەکانی دوژمن بە بۆمبی کیمیاوی ئەو گوندەیان کوتا، من لە ماڵی «بەکر فەتاح» بووم کە لە کاتی بۆردومانەکەدا، هەموو ڕامانکردە دەرەوە و ڕوومانکردە شوێنە بەرزەکان بەپێچەوانەی جووڵەی گازە قورسەکەوە کە بەرەو نزماییەکان دادەبەزی، پاشان ئێمە بە سابون و ئاوی سارد خۆمان شت، «بەکر فەتاح» هاتوچۆی زۆر کردبوو بەخەستی بریندار بوو، من تووشی چاوکزانەوەیەکی کەم بووم، هەندێ دڵۆپ و قەترە بۆ چەند ڕۆژێ دادیدام.

ئێمە لە سنوور پەڕینەوە، دەستە دەستە و پۆل پۆل، هەریەکە لە شار و شارۆچکەیەک یا گوندێک گیرساینەوە، ئێمە ڕوومانکردە شاری سەقزی کوردستانی ئەودیو.

پێشمەرگە کاتێ لە شاخەوە ڕێیدەکەوێتە شار تووشی نامۆییەکی سەیر دەبێت، چونکە تا ئەوکاتە پێویستی بە پارە نەبوو، پێویستیەکانی ژیانی پێشمەرگانەشی هەر لەڕێگای کەس و

کار و خەڵکەوە دابیندەکرا. ئێمەش ئەوکات ئاوارەی شارەکانی کوردستانی ئەودیو بووین پێویستیمان بە پارەی ئوتێل و خواردن و جێگە و ڕێگە بوو، جلوبەرگ و پێڵاوەکانیشمان هی شار نەبوون، گیرفانەکانیشمان تەواو خاڵی بوون. من ئەودەم پێم باش بوو بگەڕێمە خوارەوە بۆ ئەوەی دەستم بە کەس و کار بگات و شتێک یارمەتییان لێوەربگرم، ئەوکاتە ناوچەکانی مەڵبەندی سێی «ی.ن.ک.» «دۆڵی بالیسان و هیران و نازەنین» و دەشتی هەولێر و کۆیە و قەڵاسێوکە و شێخ بزەینی هێشتاکە بەر شاڵاوی ئەنفال نەکەوتبوون. ئیتر من لەگەڵ دوو هاوڕێی پێشمەرگەدا «شادمان و ئازاد» لە بناری قەندیلەوە لە شاخی سادر و قەڵاتوکان و قڕناقا و پشتئاشانەوە بەرەو وەرتێ و دۆڵی بالیسان و هیران و نازەنین و لەوێوە بەرەو دەشتی هەولێر و دەشتی کۆیە و دەشتی قەڵاسێوکە و گوندەکانی عەسکەر و گۆپ تەپە بەڕێکەوتین، لەڕێگا لە بناری قەندیل ڕێکەوتی «مام عومەری قەمچوغە» و «مامۆستا جەبار» «ناسراو بە دارا»مان کرد، یادیان بەخێر هەردوکیان ئەنفال لەگەڵ خۆی بردنی.

«مام عومەر» داستانێکە بۆ خۆی، دوو کوڕی شەهیدبوون و لە تەمەنی «١٧» ساڵییەوە لەناو خەبات و تێکۆشاندا بوو، ساڵی «١٩٨٧» ماوەیەک «محمد موکری» و «حمەکەریم عارف» سەرقاڵی نووسینەوەی بیرەوەرییەکانی بوون لەگەڵیدا، زۆربەیان نووسیەوە بەداخەوە ئەو بیرەوەریانەش وەک خۆی بوون بە قوربانی ئەنفال. خۆزگە ئەو دوو نووسەرە بەڕێزە ئەوەی لە ژیانی «مام عومەر»، ئاگادارن شتێکیان لەسەر ئەنووسیەوە.

لە مەڵبەندی سێ لەگەڵ «مام عومەر» سەردانی کاک «کۆسرەت»مان کرد، شەوێکیش مێوانی مامۆستا «سیف الدین» بووین، پاشان بە نەشارەزایی بەڕێکەوتین، لەڕێگەی پەڕینەوەمان لە جادەی «هەولێر ـ کۆیە»، ڕێکەوتی پۆلێ فڕۆکەی هەلیکۆپتەرمان کرد کە بە ئاسمانی ناوچەکەوە بوون ئێوارەیەکی زوو بوو دەشتی هەولێر چۆڵ و وێرانە، بۆنی مەرگی لێدەهات.

«مام عومەر» لە مەڵبەندی سێ جێما، چەند پێشمەرگەیەکی تر بوون بە هاوڕێمان ئەوانیش نەشارەزابوون، بەو شێوەیە مەفرەزەیەک پێشمەرگەی نەشارەزا بەڕێ کەوتین شەومان لێ بەسەرهات، لە شیو و کەندڕ و هەڵەتەکانی ئەو پێدەشتەدا چەند هاوولاتییەکمان دۆزیەوە کە بە سەرلێشێواوی ئەوانیش لەو پەناگایانەدا خۆیان شاردبۆوە، شەو نان و جێگە و ڕێگەیان بۆ دابینکردین.

سبەی زوو دیسان کەوتینەوە ڕێکردن، تاکو دەشتی کۆیە نەوەستاین، لەڕێگا ڕێکەوتی تراکتۆرێکمان کرد و ماوەیەکی باشمان بەو تراکتۆرە بڕی کە کۆمەڵێک خەڵکی تیدابوو بەدوای چارەنووسێکی نادیاردا وێڵ بوون و نەیاندەزانی چ بڕیارێک بدەن، لەڕێگا لە دەشتی هەولێر کاک «عومەری حاجی عەلی»مان بینی کە بەمەبەستی بەشداریکردن لە کۆبونەوەی

سەرکردایەتیدا دەگەڕایەوە بۆ مەڵبەندی سێ، چەند ساتێ پێکەوە دواین، «کاک قادر» باسی هێزەکانمان و ناوچەکەی کرد، پاشان ماڵئاوایی کرد و ئێمە لەسەر ڕۆیشتن بەردەوام بووین تا ئێوارە درەنگ، ئەو شەوە لەو ناوە ماینەوە.

ڕۆژی دوایی بۆ ئێوارەکەی خۆمان ئامادەکرد لە جادەی «کۆیە ـ تەق تەق» بپەڕینەوە لە سەعاتی «٤»ی عەسرەوە تاکو «١٢»ی شەو خۆمان لە قەراغی جادەکە مەڵاسدا، دەرفەتی پەڕینەوەمان نەبوو، هێزێکی سەربازی بێ شوماری دوژمن کە لە سەدان تانک و زرێ پۆش و تۆپی قورس و هەزاران جاش و سەرباز پێک هاتبوو بەرەو تەق تەق بەڕێدەکەوت، ئەو هێزەی دوو ڕۆژ دواتر هێرشی ئەنفالی ئەو ناوچانەی دەستپێکرد.

هەرچۆنێک بێت دوای تێپەڕبوونی کاروانە سەربازییەکەی دوژمن ئەو شەوە لە جادە پەڕینەوە، بەڵام تاکو سەعات «٦»ی بەیانی بەڕێگاوەبووین، تا گەیشتینە سەر چۆمی دوکان هەڵوەدای پەیداکردنی کەڵەکێک بووین بۆئەوەی لە ئاوەکە بپەڕینەوە، چەند فیشەکێکمان تەقاند، هاووڵاتییەک لەوبەری ئاوەکەوە کەڵەکی پێبوو، کابرا بەدەنگمانەوە هات و توانیمان لە ئاوەکە بپەڕینەوە، پەڕینەوە لە ئاوەکە، پەڕینەوە بوو لە مەرگێکی چاوەڕوانکراو، چونکە لەو پێدەشتە نە کەسمان دەناسی نە شارەزای ناوچەکە بووین.

لەبەرئەوەی کە بەرەو گوندی «گردخەبەر» بەڕێکەوتین، زۆر برسی و ماندووبووین، نانێکمان خوارد و سەرخەوێکمان شکاند.

لێرەوە ڕووبەڕووی پرسیاری خەڵک و ترس و سام بووینەوە، خەڵکی ئەو گوندانە سەریان لێشێوابوو، ناوچەکە بەرەو چۆڵی و شڵەژاوی دەچوو، خەڵکەکە نەیاندەزانی ڕووبکەنە شار و شارۆچکەکان، یاخود خۆیان لە پەنا و بەستێرەکان و شیو و هەڵەتەکاندا بشارنەوە، جموجۆڵی هێزەکانی دوژمن خەڵکی خستبووە گومان و ترسێکی قوڵەوە، لە نیازە گڵاوەکانی سوپای بەعس تۆقیبوون، مرۆڤ ئەو ڕۆژانە هەستیدەکرد زۆرانبازی لەگەڵ مەرگێکی ڕاستەقینەدا دەکات و لە بردنەوەی بەگومان بوو.

هێزی پێشمەرگە بێ نەخشە و پلان لەو ناوەدا بەیەکادەهات و دەچوو، کەس وەڵامی پرسیاری خەڵکی لانەبوو، لەلایەکی دیکەوە دوژمن کەوتبووە پروپاگەندەی ژەهراوی، وای ئیدیعادەکرد کە «مفاوەزات» لەئارادایە و ئەم پڕوپاگەندەیەش شەڕێکی دیکەی دەروونی پێش پەلاماردان بوو بۆسەر خەڵک و پێشمەرگە. لە هەمووی بێماناتر بڕیاری سەرکردایەتی «ی.ن.ک.» بوو لەمەڕ سازدانی خەڵک و پێشمەرگە بۆ شەڕ و بەرگری، لەکاتێکدا کە هەموو شوێنە سەختەکانی سەرکردایەتی «ی.ن.ک.» دوژمن داگیریکردبوو، هێزی ئەنفالیش لەکێشدا

نەبوو، قسەکردن لەسەر بەرگری لەو پێدەشتە تەخت و ڕووتانەدا جگە لە بڕیارێکی سیاسی سەرچڵانە چی دیکە نەبوو، کە باجەکەی قوربانیەکانی ئەنفال بوون.

لە «گردخەبەر»ەوە بەرەو «گۆپ تەپە» بەڕێکەوتین، لەوێ «مامۆستا جەبار» داوایلێکردم پێکەوە بچین بۆ چمچماڵ. تاکو لەڕێگەی کەسوکاری ئەوەوە دەربازبین، من لەگەڵیدا نەچووم، ئەویش داواکەی منی ڕەتکردەوە کە لەگەڵماندا بمێنێتەوە، ئەو بۆیەکجاری ڕۆیشت و ماڵئاوایی یەکجارەکی خۆیکرد.

دوای نیوەڕۆی ڕۆژی «٢/٥/١٩٨٨» بوو گەیشتینە «گۆپ تەپە» لەوێ یەکێک لە پێشمەرگەکانی دەستەی کاک «علی بچکۆل»مان بینی بەناوی کاک «عثمان» کە ئوتومبیلەکەی کاک «علی»ی لێئەخوڕی، هەواڵی کاک «عەلی»م لێپرسی، ئیتر پێکەوە بەرەو گوندی «عەسکەر» بەڕێکەوتین، لە عەسکەر «غەریب عەسکەری» فەرماندەی تیپی «٢٣»ی سورداش و «مامۆستا جەمال» فەرماندەی تیپی «٣١»ی سلێمانیم بینی.

لەگەڵ کاک «غەریب عەسکەری» لەبەردەم مزگەوتی گوند پیاسەماندەکرد، لەپڕێکا پۆلێ فڕۆکەی شەڕکەر بەنزمی بەئاسمانی ناوچەکەدا بەرچاودەکەوتن، کاک غەریب پێڵاوەکانی بەسەر پێوەبوو، پێم ووت: ئەو فڕۆکانە بۆ بۆردومانی ئەم گوندانە هاتون و خۆت گورجکەرەوە، ئەو باوەڕینەکرد، لەو مشت ومڕەدا بوو، کاک غەریب فریانەکەوت پێڵاوەکانی هەڵکێشێتەوە، فڕۆکەکان شۆڕبونەوە و گوندی عەسکەریان لە دوکەڵی ژەهراویدا شاردەوە، دوکەڵی سپی و خەست و چڕ گوندەکەی داپۆشی. ئێمە بەرەوپشت دوکەڵەکە بەپێچەوانەی ئاڕاستەی «با»وە ڕامانکرد، فڕۆکەکان ئاسمانی ئەوناوەیان جێهێشت، لەو دەقەیەوە ئەنفالی ئەو ناوچانە دەستیپێکرد.

کاتی خۆی لە بەرگەڵو و چەند سەعاتێ دەورەی چۆنیەتی خۆپاراستنم لە چەکی کیمیاوی بینیبوو، پاش چەند دەقەیەک لە ڕەوینەوەی دوکەڵەکە گەڕاینەوە ناو مزگەوتەکە، داوام لە چەند پێشمەرگەیەک کرد خەڵکەکە هانبدەن بەپەلە گوندەکە چۆڵبکەن، خۆشم چوومە سەرکانی مزگەوتەکە و ئەو بانگەوازەم ڕاگەیاند، دوای ئەوە چەند بریندارێکیان هێنا و بەزۆر خستمانە ناو حەوزی مزگەوتەکەوە ترساندمانن ناچاربوون بە ئاوی سارد و سابون خۆیان بشۆن و لە مەترسی مردن ڕزگاریانبوو. بەو جۆرە لە گوندی عەسکەر قوربانی کەمبوون بە بەراورد لەگەڵ گوندی گۆپ تەپە کە نزیکەی «١٥٠» هاووڵاتی لە ژن و منداڵ و پیر و گەنج شەهیدبوون.

من و کاک «غەریب عەسکەری» و «مامۆستا جمال» و «فرمان» گفتوگۆمانکرد بڕیارماندا بەرەو «چەمی ڕێزان» بەڕێکەوین و خۆمان و خەڵکەکە گوندەکە چۆڵبکەین.

خەڵکەکەمان ئاگادارکردەوە خێرا گوندەکە چۆڵبکەن، بەڵام نەماندەزانی پێیانبڵێین بۆ کوێ بچن، سێبەری مەرگ بەسەرمانەوەبوو، ئەبوایە بیر لەوە بکەنەوە چۆن بتوانن خۆیان ڕزگاربکەن، بەڵام ئەو وەڵامە لای ئێمە نەبوو.

که «عەسکەر»مان جێهێشت، لەپشت ماڵەکانی گوندەکەوە ئافرەتێک بە گریانێکی بەکوڵەوە بەخوڕ فرمێسک لە چاوەکانیدا دادەچۆڕا باوەشی بە مندا کرد و ووتی: کیمیاوییەکە بەر ماڵی ئێمە کەوتوە، سێ منداڵم هەیە هەرسێکیان بەرکەوتوون، بەقوربانت بم چیم لێدەکەی...؟! بەڵام ئەو ژنە گڕگرتوەم چی لێبکردایە؟... باوەشم پیاکرد و بەزۆر گێڕامەوە، فرمێسک لە چاوەکانی منیش زان، پێم ووت: هەموو بریندارەکان پێشمەرگەکان دەریانکەن، دڵنیاش بووم منداڵەکانی ژەهری بەعسیان خنکاندوونی، بەڵام پێم باشبوو ئەم دایکە بەسۆزە چاکترە بۆ چەرمەسەری دنیا بمێنێتەوە، نەک لەوەی بەدیار مەرگی جگەرگۆشەکانییەوە بەهێوری لە شەوێکی تاریک و پڕ ترسی ئەنفالدا تەنیا «ڕۆح» بێ و گازی خەردەلیش ڕێگەی نەدا ئازادانە هەنسک بدا.

خەمێکی قورس سواری کۆڵم بوو، تەحەموولی ئەم ئازارەم نەکرد، لە برادەرەکانم جیابوومەوە، لەناخەوە تێر تێر گریام.

پێش ئەوەی بگەینە ناو چەمی ڕێزان لەپشتی گوندی «شێخان» کاک «عەلی بچکۆل»مان بینی، من و کاک «غەریب عەسکەری» و «مامۆستا جمال» و «فەرمان» لەگەڵ «عەلی بچکۆل» کۆبووینەوە، بەرەو ماڵی کاک «عەلی بچکۆل» لەناو «چەمی ڕێزان» بەڕێکەوتین. ئەو شەوە بیرمان لە نەخشە و پلانی ڕۆژی دوایی دەکردەوە، بەڵام هەر ئەو شەوە کەمێک لە ماڵی کاک «عەلی بچکۆل» دوورکەوتینەوە، هێزەکەمان بریتی بوو لە پێشمەرگەکانی «تیپی «٣١»ی سلێمانی»، مەفرەزەکەی کاک «عەلی بچکۆل»، هەندێ پێشمەرگەی پەراگەندە، کۆمەڵێک خێزان و منداڵ و چەند سەربازێکی هەڵاتووی دانیشتووی گوندەکان.

کە لە ماڵ کاک «عەلی بچکۆل» دوورکەوتینەوە، هەریەکەمان بەتانییەک و هەندێ نانی ووشکمان لەگەڵ خۆماندا هەڵگرت. بەرەبەیانیش لەسەر گردۆڵکە و قووتەکانی پشتی چەم، من و «مامۆستا جمال» و پێشمەرگەکانی «تیپی «٣١»ی سلێمانی» دامەزراین، خەریکی دروستکردنی سەنگەر بووین، خۆمان ئامادەکرد بۆ شەڕی مان و نەمان.

هێشتا هەتاو نەکەوتبوو کە لەمبەر و ئەوبەری چەم هەرچوارلاوە هێزی ئەنفال ئابڵووقەیداین، هێزەکەی دوژمن کە دەیان تانک و زرێپۆش و هەزاران جاش و سەرباز پێکهاتبوو ڕوویکردە ئێمە، ئەو هێزە زەبەلاحەی دوژمن هەر زوو گەیشتە سەرمان. ئێمە سەرقاڵی «غش»کردنی سەنگەرەکانمان بووین، خۆمان بۆ شەڕێکی «انتحاری» ئامادەدەکرد، کاک «عەلی بچکۆل» بە بێسیمێکی بچوک پێیڕاگەیاندین کە ئێمەش دابەزینە ناو چەمەکەوە کە

تەنیا «٥» دەقیقە لە گەرو قووتەکانەوە دوربوو، ئێمە بەڕاکردن دابەزینە خوارەوە، پاش چەند دەقەیەک هێزەکەی دوژمن قووتە و بەرزاییەکانی ئەمبەر و ئەوبەری چەمەکەیان گرت و لە خواریشەوە تانک و زری پۆش و سەربازەکانی دوژمن ماڵی کاک «عەلی بچکۆل»یان کردە مۆڵگەی خۆیان. ئێمە لە چەمەکەدا خۆمان حەشاردابوو، شوێنەکەمان لە چاڵیدا بوو، بەردەمیشمان ئاو بوو هەر چواردەوریشمان هێزی دوژمن بوو. بە هیچ جۆرێک دەرفەتی بزووتنمان نەبوو، ڕۆژی درێژی بەهاریش دوایی نەدەهات، سەرباز و جاشی دوژمن بەئارەزووی خۆیان تەقەیان لێدەکردین، وەڵامی ئێمە تەنیا دەنگی خۆمتکردن بوو، نەمانئەتوانی بجوڵێینەوە، هەموو گیانمان لە مستماندا بوو، تفەنگەکانمان سوارکردبوو، خۆمان بۆ شەڕی مان و نەمان ئامادەکردبوو، هەر یەک بیری لە ڕۆژەکانی ڕابردووی خۆی دەکردەوە و خۆی بۆ ماڵئاوایی یەکجارەکی لە ژیان ڕێکدەخست.

هەریەکە لەگەڵ دوا ساتەکانی ژیانی خۆی دەدوا، «مامۆستا جەماڵ» لە پیاوە بەهیمەتەکانی ئەو ڕۆژە ووتی: برادەرینە بەڵگەنامەکانتان بسووتێنن، با دەست دوژمن نەکەون، خۆشی بڕی دە هەزار تومەنێکی ئێرانی پێبوو، تومەنەکانی پارچەپارچەکرد، ووتی با دوژمن نەڵێ پاسدارمان کوشتوە، شادمان ووتی: چەند خۆشە هەموومان پێکەوە شەهید دەبین. «شادمان» شناسنامەی زانکۆی پێبوو، لە پەنابەردێکا بە دەنکێک شقارتە ئاگری تێبەردا. کاک «غەریب عەسکەری» هەموو ژیانی گەمە و قسەی خۆش بوو، ویستم بۆ دوا ساتەکانی ژیان هەندێ گەمەی لەگەڵ بکەم، ئەو ڕۆژە گەمەی قەبووڵ نەبوو، ووتی: مردووت مرێ ئێستا وەختی ئەوەیە...؟!

من لە خۆمەوە ئومێدێکم هەبوو، وام بیردەکردەوە ئەبێ چ هێزێک هەبێت بڕیاری مردن بۆ کەسێک بدا خۆشی لە ژیان نەبینێ، شناسنامەکەی خۆم و پارە دڕاوەکانی «مامۆستا جەمال»یشم خستە کونەبەردێکەوە، هەر ئەو هەڵوێستە «شادمان»ی دڵخۆشکرد، پێی ووتم: تۆ هیچ هیوایەک بەدیدەکەیت؟ من پێم ووت: بۆئەوەی دوژمن نەوێرێ بێتەسەرمان ئەبێ هەوڵبدەین گوللەکانمان بەخەسار نەچی، لەهەمان کاتدا دەبێ هەوڵی دەربازبوونیش بدەین، ڕێکەوتی لەو جۆرە لەشەڕدا زۆرن، من بن دار و بەردی ئەم ناوە شارەزام گەر زوو نەپێکرێین ئومێدی دەربازبوون هەیە، خەمت نەبێ کە شەڕ قەوما لێم دوورنەکەویتەوە.

«شادمان»م زۆر خۆشدەویست، دەمویست دڵی بدەمەوە، ئەگەرچی زۆر ورەی بەرزبوو، بەڵام چ وەک تەمەن، چ وەک پێشمەرگایەتی کەم تەجروبەتر بوو، ڕۆژەکەش گەمە نەبوو، ساتەکانی مێوانداری مەرگ بوو، ئەو ڕۆژە کۆکێن قەدەغەبوو، دەنگەدەنگ نەبوو، هەریەکە وەک بەرد لەجێگەی خۆی لەژێر درەختێکدا، یاخود لەپاڵ بەردێکی تردا خۆی مەڵاسدابوو، جوڵەکان

لەناخەوە بوون، گفتوگۆکان لەناوەوە بوون، گفتوگۆکان گفتوگۆی نێوان ژیان و مەرگ بوو، دنیای ئێمە بێدەنگ و کشومات، پڕ لە سام و ترس، گوللەش وەک تەرزە بەسەرماندا دەباری، نازانم ئەو ڕۆژەمان چۆن لێـڕۆیشت، دەبێ چەند سەخت بێ بەدرێژایی ڕۆژێکی بەهار مەرگێکی شووم لەبەردەمتدا چاوشارکێت لەگەڵدا بکا.

کە تاریکی داهات، ئێمە سەر لەنوێ لەدایکبووینەوە، تاریکی ئەو شەوە ڕووناکییەکی هیوابەخشبوو. شناسنامەکەی خۆم و پارە دڕاوەکانی «مامۆستا جەمال»م لە کونەبەردەکە دەرهێنا. پاشان «شادمان» پارەکانی بەتێپ چاککردەوە لە «سەقز» سوودمان لێ بینی.

شەوی دوومی ئەنفالی دوو...!

گازە ژەهراویەکەی ڕۆژی پێشوو لە بوردومانەکەی گوندی عەسکەر کاری لە زۆرمان کردبوو. ئەو شەوە کەوتینەڕێ بەو مەبەستەی بتوانین خۆمان لە دوژمن دووربخەینەوە، دەستی یەکتریمان دەگرت و بەزنجیرە دەڕۆیشتین، چاومان باش نەیدەبینی و شەویش تاریک و نوتەک بوو، ناو چەمەکەش چڕ و پڕ لە دار و بەرد بوو، هەرچۆنێک بوو «٢» کیلۆمەتر لە شوێنی پێشوومان، بەڵام هەر لە ناوچەکەدا دوورکەوتینەوە، «شێخ فەرهاد» و هەندێ لە پێشمەرگەکانی دەستەکەی کاک «عەلی بچکۆل»، خێزانەکەی کاک «عەلی» و چەند ئافرەت و خێزانێکی دیکەیان بە گوریس شۆڕکردەوە بۆناو ئەشکەوتێکی قووڵ. سەری ئەشکەوتەکەیان بە بەرد داپۆشی تاکو دوژمن نەیاندۆزێتەوە.

خۆشمان لەناو کۆمەڵێک تاوێر و گاشەبەرددا لەنزیک پلەی «بەردەعەلی» خۆمان حەشاردا بەڵام دوژمن لەوێش هەراسانیکردین، لەوێش دوژمن هەر چەند دەقەیەک لێمانەوە دووربوو، خۆمان لەپاڵ تاوێر و بەردەکاندا حەشاردا، ئێمەش هەریەکەمان بووبووین بە تاشەبەردێک و بێ جووڵە بووین، ناچاربووین لەگەڵ یاری مەرگ خۆمان ڕابێنین، کورد گوتەنی: ئەو ڕۆژەش خەلستین.

شەوی دواتر دوو برادەر ژنەکانیان تاکو سەرجادەی «سلێمانی ـ دوکان» لەنزیک «قەشقۆڵی» بەڕێکرد، تەگبیرەکە وابوو بەرەبەیان بچنە ناو کێڵگەیەکەوە و سواری ئۆتۆمبێل بن و بەرەو سلێمانی بڕۆن، بەڵام چونکە ژنەکان شەرواڵیان لەپێدابوو هەموو گیانیشیان لەقووڕدا هەڵکشابوو «جیش شعبی»یەکان ئەیانگرن و پاش پاڕانەوەیەکی زۆر دڵیان نەرمئەبێ و ئازادیاندەکەن. دەست لە ئۆتۆمبیلێک ڕادەگرن و خۆشبەختانە دەگەنە «سلێمانی».

ئەو دوو شەوە کاک «غەریب عەسکەری» لە ئێمە دابڕابوو، شەوی سێهەم کە لە کونەبەردەکان هاتینەدەرەوە کاک «غەریب عەسکەر»یمان بینیەوە، هەندێ لەگەڵماندا مایەوە،

پاشان ویستی بگەڕێتەوە شوێنی خۆی، «مامۆستا جەمال» پێی باشبوو «استطلاع»ێکی شوێنەکەی کاک «غەریب» بکەم، منیش هەر وامکرد، لەگەڵ کاک «غەریب» بەڕێکەوتم، کاک غەریب لە شوێنێک جێگەی خۆی قایمکردبوو، نەمدەزانی شوێنی ئاوها لە چەمەکەدا هەیە، جێگاکەی کاک «غەریب» بەجۆری بوو، ئاوەکەی چەمی ڕێزان دەبێ بەچوار بەشەوە، لەنێوان دوو بەشێ ئەم بەر و دوو بەشی ئەوبەردا لەناو قامیشەڵانێکی چڕدا ووشکاییەک هەیە و لەناو ووشکاییەکەشدا بەردێکی زل لە قامیش داپۆشیوە.

کە لە ئاوەکە نزیکبووینەوە کاک «غەریب» خۆی ڕووتکردەوە و منیش دوایکەوتم گەیشتینە ناو ووشکاییەکە کە پاشان ناومانلێنا جزیرەکەی کاک «غەریب عەسکەری» لەو شوێنە دوو پێشمەرگەی تری لێبوون کە لەگەڵ کاک «غەریب» بوون، هەر چواردەوری بەردەکەیان هەڵکەندبوو، هەرچی پێویستییەکانی ژیانیش هەیە لە خواردن و کەلوپەل و بەتانی و ڕاخەر... هتد لێیبوو. بۆ نموونە تەباغی گاز، تەباغی نەوت، چەندین کتلی و قۆری، مەنجەڵ، قاپ و قاچاغ، پەرداخ و پیاڵەی زۆر، چەکوش، پلایس، دەرنەفیز، داوودەرمان و شتی تر، دیاربوو کاک «غەریب» پێشتر ئەم شوێنەی بۆ خۆی خۆشکردبوو. شوێنەکە قایم و بێترس بوو بەڵام زۆر بچوک و ڕووبەرەکەی کەم بوو، ئەو شەوە بێخەم تا بەیانی لێیخەوتم.

بەیانی ئەو ڕۆژە کۆپتەری دوژمن بەئاسمانی چەمەکەدا بەنزمی دەفڕی، بەمەبەستی پاکسازی ناو چەمەکە دەهات و دەچوو، برادەرەکانمان لە مەترسیدا بوون، چونکە ئەوان زۆر بوون و خۆ حەشاردانیان زەحمەت بوو، ئەو ڕۆژە کۆپتەرەکان چەند سەربازێکی هەڵاتوویان لە شوێنێکی تری چەمەکەدا بەدیکردبوو، جاش و سەرباز چوونەسەریان و دەستگیریان کردبوون.

دیداری خەڵک و پەیداکردنی خۆراک

خۆشبەختانە برادەران سەلامەت بوون، ئێوارە چووینەوە لایان، «کاک غەریب»مان جێهێشت ئەو بەدوای منداڵەکانیدا وێڵ بوو کە بەداخەوە بەر ئەنفال کەوتبوون.

وورده وورده نانمان لێبڕا، دەبوایە بیر لە ڕێگایەک بکەینەوە، بەرەو سەرووی چەمی ڕێزان، بەئاراستەی دەوروبەری گوندی «زەرزی» و «عەولان» بەڕێکەوتین، لەنزیک گوندی «زەرزی» ماڵی «مستەفا بەگی قۆچەبلاخ»مان دۆزیەوە، کە بەداخەوە ئەویش ڕۆژی دوابیتر ژن و منداڵەکانی لەگەڵ پێشمەرگەی قارەمان «جەبار چالاخی» کە لە ئێمە دابڕابوو ئەنفالکران. ماڵی «مستەفا بەگ» ئەو شەوە زۆر یارمەتی ئێمەیاندا، شەو تا درەنگ ناوساجییان بۆ دروستکردین. بۆ بەیانیش لەو نزیکانە خۆمان حەشاردا، شەوی دواتریش لەژێر کەپرێکا

هەندێ زەخیرەمان دۆزیەوە، کەپرەکە ئەملاولای گیرابوو، دەرگای کەپرەکەمان بە بەتانی گرت و تا بەرەبەیان خەریکی ناوساجی دروستکردن بووین، بەرەبەیانیش هەریەکە بەشی خۆی هەڵگرت و لەو ناوە دوورکەوتینەوە. ئەو دوو ڕۆژە سوودمان لە خوراددەمەنی بەتایبەتی لە ڕۆن و ئاردی ئەو کەپرە وەرگرت، هەندێ ئارد و ڕۆنیشمان دەرهێنا و لەو دەوروبەرە شاردمانەوە، بەڵام پاش ئەو دوو ڕۆژە چونکە پاکسازی ناوچەکە بەردەوام بوو ئێمە کە لەو نزیکانە خۆمان مەڵاسدابوو، بەبەرچاومانەوە کۆمەڵێک جاش گەیشتنە سەر کەپرەکە و ئاگریان تێبەردا، هەرچی قاپ و قاچاخ و مەنجەڵەکانیش بوو بە «نیزە» کون کونیان کرد، بۆیە شەوی دواتر کە هاتینەوە سەر کەپرەکە ئەو زەخیرانەی لەو ناوە شاردبومانەوە لەگەڵ خۆماندا دوورمان خستەوە، هەرچەندە ئەوەندەش نەبوو...!

دەرچوون لە بازنەی تەوقکراو...!

ژیان لە «چەمی ڕێزان» ڕۆژ بەڕۆژ سەختتر دەبوو، دوژمن خەریکی دانانی ڕەبیە و گرتنی کەلێن و کونەکان بوو، ئێمە لەناو چەمەکەدا لە نزماییدا بووین، بەرزاییەکانی هەر چواردەورمان بە هێزی دوژمن تەنرابوو، هێندە هەبوو چەمەکە چڕ و پڕبوو پڕ لە دارستان بوو تا ڕادەیەک بواری خۆحەشاردانی تێدا هەبوو، بەڵام دوژمن بەهۆی جاشە شارەزاکانی ناوچەکە، ڕۆژانە پاکسازی ناو چەمەکەی دەکرد و دەرفەتی ژیانیان لێ تەسکتر دەکردینەوە تەنانەت ڕۆژێکیان برادەرێک چەند هەنگاوێ لێمان دوورکەوتەوە، جاشەکان بەدیل گرتیان و بەبەرچاوی ئێمەوە لەگەڵ خۆیان بردیان و نەمانتوانی هیچ بکەین.

گرتنی ئەو برادەرەش حاڵەتێکی دەروونی خراپی لا دروستکردین، ترسی ئەوەمان لێنیشت لەژێر ئەشکەنجەدا ناچاربکرێ دوژمن بێنێتەسەرمان، بەڵام ئەو ووتبووی سەربازی هەڵاتووم و تەنیام، پاشان زانیاریمان پێگەیشت بە بڕێک پارە جاشەکان بە کەسوکاری فرۆشتبوویانەوە.

پاکسازی دوژمن ڕۆژ بەڕۆژ فراوانتر دەبوو، مەفرەزەی جاشەکان بەتایبەت ئەوانەی شارەزابوون تەواو تەنگیان پێهەڵچنیبووین، ژیانی ئەو ڕۆژانەش لە جوغزێکی جوگرافی تەسکدا وای گەرک بوو بیر لە دەروازەیەک بکەینەوە، گیرانی ئەو برادەرەش مەترسییەکەی خەستتر کردبۆوە. پێشمەرگەکانی «تیپی «٣١»ی سلێمانی»یش کەسیان شارەزای ناوچەکە نەبوون، هێزەکەی «تیپی «٢٣»ی سورداش»یش پەرت و بڵاوبووبوونەوە، پێشمەرگەکان لە فەرماندە سیاسی و عەسکەرییەکانیان دابڕابوون، زۆریشیان تا ئەو ڕۆژە بەر ئەنفال کەوتبوون.

مەترسییەکە تەنیا لەوەدابوو دوژمن بماندۆزێتەوە و ڕووبەڕووی شەڕی دەستەویەخە و نابەرابەر ببینەوە، بەڵکو بێخۆراکیش تینی بۆ هێنابووین، دەبوایە بیر لە سەرچاوەیەکی پەیداکردنی خۆراک بکەینەوە. قسە لەسەر ئەوە بوو چۆن هێزەکە بەسەلامەتی بگەیەنینە بناری پیرەمەگرون، لەکاتێکدا هێزی ئەنفال لە هەموو ڕێگاوبان و گوند و بەرزایی و بست بە بستی دۆڵی سورداشی داگیرکردبوو، لەو بارەیەوە لەگەڵ کاک«عەلی بچکۆل» قسەمکرد، من شارەزایی تەواوی ناوچەکەم هەبوو، ساڵانێکی زۆر پێشمەرگایەتیم لێی بەسەربردبوو، «شێخ فەرهادیش» کادرێکی کۆن و خەڵکی ناوچەکە بوو، من و «شێخ فەرهاد» بڕیارماندا پێش هێزەکە بکەوین، کاک «عەلی بچکۆل»یش پێشنیارەکەی پەسەندکرد.

ئێوارە تاریک داهات لەپشت گوندی «قۆچەبڵاخەوە بەرەو گوندی «کەلەباش» و دەوروبەری گوندی «باوەمەندان» و گوندی «کانی میران»ـەوە لە جادەی «سلێمانی ـ دوکان» پەڕینەوە، گوندی «سوسێ»ی سەیرانمان جێهێشت، تاکو بەرەبەیان بەناو گژوگیا و دڕک و داڵ و دار و بەرد و زەبەندا بەڕێگاوە بووین، نەدەکرا بەڕێگای گوندەکاندا ڕۆیشتن بکەین، چونکە هەموو ڕێگاکان بە هێزی دوژمن گیرابوو، لەسەرێکی دیکەوە هێزەکانی دوژمن لە هەموولایەکەوە «تنویر»یان بەئاسماندا هەڵدەدا، دەبوایە زوو زوو خۆمان مەلاسبدەین و هەڵسینەوە. گەیشتینە سەر جادەی «سلێمانی ـ دوکان»، من و «شێخ فەرهاد» جادەکەمان تاقیکردەوە، خۆشبەختانە دوژمن بۆسە و کەمینی نەبوو، بەڵام کاروانی سەربازی بە ئازادی دەهات و دەچوو، ئێمە لەسەر جادەکە ماینەوە تاکو پۆل پۆل پێشمەرگەکان لەناو هاتوچۆی ئوتومبیلەکانی دوژمندا بپەڕێنینەوە.

توانیمان بە سەلامەتی لە جادەکە بپەڕینەوە، بەڵام هێزەکە تەواو شەکەت و ماندوو بوو پرزەی لێبڕابوو، برسی و بێ هێز، پیس و چڵکن و بێ جلوبەرگ و بێ پێڵاو بوو، هەریەکەش بەتانییەک و هەندێ نانی ووشکی بەکۆڵەوە بوو، شەوەکەش ئەنگوستەچاو بوو، نزیکەی دە سەعات بەڕێگاوە بووین، دە سەعات بوو شەقمان لە بەرد هەڵدەدا و بەناو هێزی دوژمندا ڕۆیشتنماندەکرد و بەدڵەڕاوکێ و ئومێدەوە نیاز و مەنزڵمان بناری «پیرەمەگرون» بوو.

بەرەبەیان گەیشتینە گوندی «سوسێی ئاڵەمەرە» کە تەنیا «٥»دەقیقە لە قەڵاکەی «سوسێی سەیدان»ـەوە دووربوو، ئەو قەڵایە سەدان تانک و زرێ پۆش و تۆپی قورس و هەزاران چەکداری دوژمن، کە هێزی ئەنفال بوو مۆڵی لێخواردبوو. لەو جێگایەدا هێزەکە تەواو پەکیکەوت کە پێویست بوو تا بناری «پیرەمەگرون» نەوەستین، مەترسی هەبوو دوژمن

بمانبینێ چونکە دنیا بەرەو ڕووناکی دەچوو. هێزەکە لەناو پەڵەیەک پیازدا خۆیدا بەزەویدا، ئەوەی پارچەیەک نانی پێ مابوو بە پیازی تەڕەوە خواردی و خۆی بوژاندەوە و ئاهێکی پیاهات، خۆم بە بەرپرس دەزانی بەرامبەر ژیان و مانی هێزەکە. چونکە من هاندەری ئەوە بووم «چەمی ڕێزان» جێبهێڵن، بە کاک «عەلی بچکۆل»م ووت دەبێ نەوەستین و بەڕێکەوین، کاک «عەلی» پێی ووتم: لێت ناشارمەوە تەواو پەکمکەوتووە...!

کاک «عەلی» جگە لە تەمەنەکەی هەندێکیش قەڵەو بوو، بەڵام قسەکەی تەواونەکرد و هەڵسا، هێزەکەی زۆر ماندووبوو، هەرچۆنێک بێت بە خۆشی و بەزۆر توانیمان پێشمەرگەکان بەرەو بناری «پیرەمەگرون» بەکێشبکەین. بیرمدێ بە قۆناغی تفەنگ دوو پێشمەرگەم هەڵساند تاکو بکەوینەوە ڕێگا، بە شیوێکدا سەرکەوتین و گەیشتینە بناری شاخ، لە دۆڵێکدا کە لە چاوی دوژمنەوە دیارنەبوو هێزێکی تەواو پرزە لێبڕاو بارگەی خۆی لێخست.

دۆڵەکە جێگایەکی قایمبوو، دیسان لە دوژمنەوە زۆر نزیکبوو، هێزی دوژمن بە نیو سەعات دەیتوانی بگاتە سەرمان، بەڵام ماندوویی و وەڕسی هێزەکە لەوەدا نەبوو بیر لە هاتنی دوژمن بکاتەوە، هەریەکە لە جێگەی خۆی خۆیدا بەدەست خەوێکی قووڵەوە.

هەستم بە مەترسییەکی زۆر دەکرد، ئەو هەستە بەسەر ماندوویتیدا زاڵ بوو، بەسەر پێشمەرگەکاندا گەڕام، داوامليکردن دوو دوو، سێ سێ لەنزیک بەرزاییەکان پشووبدەن و «احتیاط» وەربگرن،

ئەو ڕۆژەمان هەمووی بە خەو بردەسەر تاکو ئێوارەمان لێداهات، ئیتر من دڵم زۆر خۆش بوو، چونکە توانیبوومان هێزەکە لە گەرووی دوژمن دەربێنین، بگەینە جێگایەک هەم لە سەختی و قایمییەوە نزیک بێت، هەم بواری جوڵەمان زیاتر بێت، هەم پەیداکردنی خۆراکیش ئاسانتر بێت، هەم بتوانین دەستمان بە خەڵک بگات، من شارەزای ناوچەکە بووم و هەموو خەڵکەکەییم دەناسی و لەو مەسەلانە هەمووی دڵنیابووم.

هەر ئەو ڕۆژە هەندێ پێشمەرگەی دابڕاوی «تیپی «٢٣»ی سورداش»مان دۆزیەوە، کە شەو داهات هەموو پێکەوە بەرەو «دۆڵەبی» «پیرەمەگرون» بەڕێکەوتین، «دۆڵەبی» جێگایەکی سەخت و قایمبوو، ناودڵی «پیرەمەگرون» بوو، ئەشکەوتی باشی تێدابوو، بۆ حەوانەوە و نووستن کەڵکمان لێوەرگرت.

لە «دۆڵەبی» هەندێ پێشمەرگەی دابڕاوی تری «تیپی «٢٣»ی سورداش»مان دۆزیەوە، تەنیا فەرماندە «سابیر کۆکەیی» لەو ناوە مابوو، هەموو بەیەکەوە ئەو شەوە بێترس لێی خەوتین.

شەڕی «کەڵەشێر» و شەڕی «گەورەدێ»
لەتوپەتبوونی (تیپی «٢٣»ی سورداش)

لێپرسراوی یەکەمی عەسکەری و سیاسی و ڕێکخراوەیی تیپەکە لە فەرماندەی کەرتەکان و هێزەکە دابڕابوون، فەرماندەی کەرتەکان «سابیر کۆکەیی»، «عبدالله بەکرەجۆیی»، «کەریم باخی»، کادری سیاسی «فەقێ هۆشیار» و «فەرەیدون غەریب» کۆبوونەوەیەک دەبەستن لە بڕیارەکانی سەرکردایەتی بێئاگابوون، هەندێکیان بۆچونیان وابوو هێزەکە دابەشبکەن بەسەر چەند مەفرەزەیەکی بچوکی پارتیزانیدا و بەسەر بناری «تۆکمە» و ناوچەی «خاڵخاڵان»دا دابەشببن، «سابیر کۆکەیی» پێی باش بوو ڕووبکەنە بناری «پیرەمەگرون»، «فەرەیدون غەریب» پێیوابوو جێهێشتنی ناوچەکە هەڵوێستێکی ناشۆڕشگێرانەیە و لەسەریاندەکەوێت، پێشنیارەکەی «فەرەیدون» جێی خۆی گرتبوو، بەسەرپەرشتی «سابیر کۆکەیی» هێزەکە ڕوودەکاتە «گەورەدێ».

«سابیر کۆکەیی» پێش ئەوەی ناوچەکە جێبێڵێ خەڵکەکەی ئاگادارکردبۆوە ناوچەکە چۆڵبکەن و ڕووبکەنە ئۆردوگاکانی «بازیان» و «پیرەمەگرون».

پێش ئەوەی ئەمان بگەنە جێی مەبەست، کەرتەکەی «عبدالله بەکرەجۆیی» لە گوندی «کەڵەشێر» کەوتبوە شەڕەوە و پاشەکشەیان پێکرابوو، کەرتەکانی «سابیر کۆکەیی» و «کەریم باخی» بەسەر بەرزاییەکانی گوندەکانی «کانی بی» و «گەورەدێ»دا سەنگەریان گرتبوو، خۆیان بۆ بەرگری سازدابوو.

لە چەندین شوێنەوە هێزی دوژمن ئابڵوقەیدابوون، لە «کۆتەڵ»ـەوە بەرزایەکانی سەر شاخی «سرد» و پشت «زەرزی» و تاکو ناو «زەرزی»یان لێگیرابوو، لە سەربازگەی «سوسێ»وە دوژمن بەرەو گوندی «شۆڕناخ» و لە «چەرمەگا»وە بەرەو بناری «گەبە و گولیجە» پێشڕەویانکردبوو، لە گوندی «عەسکەر»ـەوە هێزی دوژمن گەیشتبووە بەرزاییەکانی «ڕەقەم یەک» کە بەسەر «چەمی ڕێزان»دا دەڕوانێ، لە دیوی «بازیان»ـەوە هێزی دوژمن لە جادەوە بەرەو «گەورەدێ» هێرشیانهێنابوو، هێزی کۆماندۆی دوژمن بە کۆپتەر بۆ شەڕی پێشمەرگەکان دابەزیبوون، دوژمن توانیبووی دەست بەسەر هەموو ناوچەکەدا بگرێ، تەنیا لە «کەڵەشێرە» و «گەورەدێ» ڕووبەڕووی بەرگری پێشمەرگە بووبووەوە، شەڕی «گەورەدێ» تاکو سەعات «١٢»ی نیوەڕۆی خایاند، پێشمەرگەیەک بەناوی «عومەر شیلەخانی» شەهید بووبوو، پێشمەرگەیەکی تریش بریندار بووبوو، شەڕەکە شەڕی تێکچڕژان و دەستەویەخە بوو، پێشمەرگەکان بۆناو گوندی «گەورەدێ» پاشەکشەیانکردبوو، لەوێ بەهۆی شارەزایی «سەرداری کوێخا نەریمانی کەڵەشێرە»وە خۆیان گەیاندبوە ئەشکەوتی «سەحرا» لە ناوچەی «ڕێزان»دا، هەموو هێزەکە

دەچنە ناو ئەشکەوتەکەوە، دوژمن گەمارۆیاندەدا داوایانلێدەکا خۆیان بدەن بەدەستەوە بەڵام چونکە شوێن و ڕێگای ئەشکەوتەکە سەخت و قایم بوو، دوژمن نەیتوانیبوو بچێتە سەریان، پێشمەرگەکان دەتوانن شەو دزەبکەن و بەناو هێزی دوژمندا خۆیان بگەیەننە «پیرەمەگرون»، بەم جۆرە لە بناری «پیرەمەگرون» لەگەڵ بەشێکی ئەو هێزە کە مابوونەوە یەکمانگرتەوە.

لە گەڵای دارەوە بۆ خواردنی باش...!

پێشمەرگەکانی تیپی «٢٣»ی سورداش زۆر شپرزەبووبوون، چونکە زۆربەیان بێفەرماندە و بێکەس مابوونەوە، ڕۆژێک چەند پێشمەرگەیەک پرسیار لە «فەقێ هۆشیار» دەکەن، لە کاتێکا زۆریان برسیدەبێت و هێما بۆ گەڵای درەختێک دەکەن کە ئایا گەڵاکەی دەخورێ یاخود نا؟ «فەقێ هۆشیار» لە وەڵامدا پێیاندەڵێ: گەڵای ئەو درەختە دەخورێ، پێشمەرگەکان پەلاماری درەختەکە دەدەن و ڕووتیدەکەنەوە.

کاتی خۆی لێپرسراوی ڕێکخراوی تیپی «٢٣»ی سورداش بووم، بۆ بەیانی پێشمەرگەکانم کۆکردەوە، زۆر تووڕە و بێزاربوون، باسی ئەزموونی سەرکەوتن و شکانی گەلانی جیهانم بۆ کردن، پاشان پێم ووتن کە ئایا وەکو جاران دەکرێ بە لێپرسراوی خۆیان قەبوڵمبکەنەوە...! پێشمەرگەکان بەڕووما تەقینەوە، بە تەوسەوە پێیان ووتم: ئەگەر مەسئولیت بەو جۆرە بێ، خوات لەگەڵ بێ و جێمانبێڵە، ئەگەر خۆشت بە مەسئول دەزانی پێمان بڵێ دەتوانی چیمان بۆبکەیت؟ ئەو ڕۆژە لەگەڵ خۆمدا بڕیارمدا خۆم بە مەسئول بزانم، سێ بەڵێنی گرنگیشم پێدان:

١ـ بەڵێنم پێدان دابینکردنی خواردنی سێ مانگیان لەئەستۆی من بێت.

٢ـ بەڵێنم پێدان بەهۆی شارەزاییمەوە لە ناوچەکانی سنوور هەوڵبدەم کەلێنێک بدۆزمەوە و لێیان دەربازبین.

٣ـ بەڵێنم پێدان لەڕێگای ڕێکخستن و دۆستەکانی ناوچەکەوە دەستمان بگاتە شار و لەوێشەوە شتێک بکەین.

شەوی داهاتوو لەگەڵ «سابیر کۆکەیی» مەفرەزەیەکمان ڕێکخست و بەرەو گوندی «سۆسێی سەیدان» بەڕێکەوتین، ئەوکات سوسێی سەیدان» تاقە گوندی ناوچەکە بوو کە وێران نەکرابوو، چونکە لەپاڵ سەربازگەکەی قەڵاکەی «سۆسێ»دا بوو، خەڵکەکەی ئاگادارکرابووەوە کە دەبێ لەماوەی دوو هەفتەدا گوندەکە چۆڵبکەن، ئەو مۆڵەتەشیان وەکو چاکەیەکی دوژمن پێڕەوا بینرابوو تا لەو چەند ڕۆژەدا دەرگا و پەنجەرەکانیان دەربهێنن و لە ئۆردوگای «پیرەمەگرون» بۆ خانوو دروستکردن کەڵکی لێوەربگرن، بەڵام ئێمە ئەو شەوە نەمانتوانی بچینە ناو

گوندەکەوە، چونکە هەر کە لە گوندەکە نزیکبووینەوە کەوتینە بۆسەی دوژمنەوە و بەناچاری گەڕاینەوە بناری شاخ، ئەو ڕۆژە لە بناری شاخ ماینەوە، شەوی دوایی بۆ جارێکی تر چووینەوە و خۆمان گەیاندە ناو گوندەکە، دانیشتوانی گوندەکە ئەوپەڕی یارمەتیاندااین هەموو پێداویستیەکیان لە ئارد و ڕۆن و شەکر و چا بۆ دابینکردین، هەندێ چوپی تراکتۆریشمان لەگەڵ خۆماندا هێنا، بۆ ئەوەی بۆ ڕۆژانی داهاتوو لە پەڕینەوە لە زێی دوکان کەڵکی لێوەربگرین، پێشتریش لەم بارەیەوە لەگەڵ کاک «عەلی بچکۆل» قسەمان لێکردبوو.

بۆ ڕۆژی دوایی هێزێکی دوژمن کە پێکهاتبوو لە «٥» کۆپتەری شەڕکەر و «٨» تانک و ژمارەیەک ئیڤای سەربازی بەرەو بناری شاخەکە هێرشیان هێنا، کەوتنە بۆردومانکردنی کوێرانە، دەستبەجێ دامەزراین و لە جێگاکانی خۆمان خۆمان مەڵاسدا، بڕیارماندابوو تا دوژمن نەگاتە سەرسەرمان و بەسەرماندا نەکەوێت و زەبری کوشندەی لێنەدەین، دانبەخۆماندا بگرین و خۆمان لە شەڕی نابەرابەر لابدەین، هێزەکەی دوژمن دوای دوو سەعات بۆردومانی بێئاکام گەڕایەوە مۆڵگاکەی خۆی لە قەڵاکەی «سۆسێ».

چەند ڕۆژێ لە «دۆڵەبی» «پیرەمەگرون» ماینەوە، لەگەڵ پێشمەرگەکانی «تیپی «٢٣»ی سورداش» و «تیپی «٣١»ی سلێمانی» و دەستەکەی کاک «عەلی بچکۆل» و پێشمەرگەکانی تر کۆبوونەوەیەکی فراوانمان سازکرد لە کۆبوونەوەکەدا، قسەمان بۆ پێشمەرگەکان کرد، ئەو ڕۆژانە خواردەمەنی و پێداویستییەکانی خۆمان دابینکردبوو، پشوویەکی باشیشمان دابوو، بەڵام چونکە دوژمن هەستی بە جموجۆڵمان کردبوو لەوێش جێگەمان کەمێ لەق بووبوو.

دەبوایە بیر لە دەروازەیەک بکەینەوە، بەچاکمان زانی ڕێگەی هەواری کۆن بگرینەبەر، واتە لە «هەڵەدن» و «سەرگەڵو» و چیای «ژیلوان»ـەوە دەروازەیەک بۆ پەڕینەوە بەرەو کوردستانی ئەودیو بدۆزینەوە، بڕیاردرا من بەو کارە هەڵسم، بۆ ئەو مەبەستە دوو پێشمەرگەم هەڵبژارد، «ئازاد» و «هاوڕێ عەتا» یەکەمیان لەبەر شارەزایی و دووەمیان لەبەر ئازایی و ووریایی، ئیتر ئێمە هێزەکەمان جێهێشت و «دووربین» و «بێسیم» و «جفرە»م لەگەڵ خۆمدا هەڵگرت.

ئێوارە داهات لە لوتکەی پیرەمەگرونەوە بەرەو دیوی «مێرگەپان» شۆڕبووینەوە، زۆری نەبرد کەوتینە ڕنوە بەفری هەزار بەهەزارەوە، ڕنوەبەفرەکان بەجۆرێک بەستبوویان کە شکاندنی بەفرەکە زەحمەت بوو، کزەبایەکی سارد هەڵیکرد دەموچاومان سوور هەڵگەڕابوو، هێدی هێدی جێگەپێمان بۆ خۆمان دەکردەوە، لەکاتێکا کە بە تفەنگەکەم دەمویست بەفرەکە بشکێنم و جێگاپێم بکەمەوە، لەپڕێکا لەسەر بەفرەکە ترازام و ماوەیەکی باش بە خلۆربونەوە و خلیسکان ڕۆیشتم، لە هەوڵی ئەوەدا بووم خۆم بگرمەوە و هەلاهالا نەبم، پەنجەکانم لە بەفرەکە گیرکرد، بە چڵە دەوەنێکەوە خۆم گرتەوە سێ لە پەنجەکانی دەستم بەپشتدا

ڕاستبوونەوە و لەجێچوون، هەر کە گیرسامەوە دەستبەجێ هەرسێ پەنجەکانم ڕاکێشان و هاتنەوە جێگەی خۆیان، چەند ڕۆژێک دەستی چەپم هەڵئاوسا و پاشان ئاساییبووەوە. زۆری نەمابوو برادەرەکانم دەستەملێبشون، کە خۆم گرتەوە ئەوانیش بە زەحمەتێکی زۆر هاتنەخوارەوە، پاش نیو سەعات گەیشتنە لای من، نەماندەتوانی سەربکەوینەوە نەوەک لەو بەرزاییە هەزار بەهەزارە بترازێین و تیابچین، شەویش بەرەو تاریکی دەچوو، بەفرەکەش زیاتر دەیبەست، ڕەشەباش توندتریکرد، برسێتیمان لەبیرچووەوە.

سەرما تینی بۆ هێناین، جووقەی دانمان دەهات، ترسی ئەوەمان لێنیشتبوو ئەو شەوە ڕەقببینەوە، لەسەر گابەردێکی ڕەق کە بەفر دایپۆشیبوو وەک قەڵەڕەش هەڵنیشتین، چاکترین شت وامان بەباشزانی وەرزشبکەین، ئەو شەوە تا بەیانی لەناو بەفر و بەر کزەی ساردی بادا «تمارینی سویدی»یمان دەکرد.

کە خۆر هەڵات هانایەک بە دڵماندا هات، هێدی هێدی کەوتینە شکاندنی بەفرەکە. پێش ئەوەی سەرکەوین بە دووربین تەماشای دۆڵی مێرگەپان و چیای دابان و هەلاج و ژیلوانمان کرد. هێزی دوژمن لەو ناوە مۆڵی خواردبوو، ئەگەرچی ئێمە لەبەر ڕنوە بەفرە گەورەکان ڕێگەی دابەزینمان نەبوو، بەڵام هێزەکەی دوژمنیش هی ئەوە نەبوو ئەو ڕۆژانە بەناویدا گوزەربکەی، ئیتر بەناچاری گەڕاینەوە بەرەو شوێنی خۆمان بۆ لای هێزەکە، هەندێ بەفرمان تواندەوە و مەتارەیەکمان لێپڕکرد، زۆرمان حەز لە چا بوو، بیرمکردەوە ڕۆژی پێشوو لە شوێنێک چامانلێنابو، ئەوەم کەوتەوە یاد کە تڵپەکەیم لەسەر بەردێک ڕشتبوو، بەدوای ئەو شوێنەدا گەڕاین تاکو تڵپە چاکەمان دۆزیەوە، هەر لەو ناوەدا قووتوویەکی ژەنگاویشمان بەرچاوکەوت کە هێشتا بەتەواوی نەڕزیبوو، تڵپە چاکەمان کردە ناو قووتووە ژەنگاوییەکەوە و پڕمانکرد لە ئاو، ئاگرێکی بچکۆلەمان بۆ کردەوە. چایەکی بەلەزەت دەرچوو، بەدەم چا خواردنەوە پشوویەکماندا.

دەمەو ئێوارە هاتینەخوارەوە لە ئەشکەوتەکەی دۆڵەبی نزیککەوتینەوە، ئەشکەوتەکە جگە لە دەمی پێشەوەی لە پشتەوە کونێکی گەورەی تێدابوو، لە کونی پشتەوەی ئەشکەوتەکەوە خۆمان بەناو ئەشکەوتەکەدا کرد، بەسەر دیمەنێکی ترسناکدا کەوتین، لە هەرچوارلا و کون و قوژبنی ئەشکەوتەکە بەتانی و پێڵاو و کەلوپەلی جێماو و پاکەتی جگەرەی فڕێدراومان بەرچاوکەوت، لەو ڕۆژەدا جگەرە زۆر خۆشەویست بوو، بەتانی زۆر پێویست بوو، لە ناوەڕاستی ئەشکەوتەکە مەنجەڵێک برنج کە تازە دەمیکێشابوو لەسەر ئاگرەکە جێمابوو، ئاگرەکە گەرمی تیانەمابوو برنجەکە ساردبووبۆوە.

هەرکە بەسەر ئەم دیمەنەدا کەوتین میلی تفەنگەکانمان ڕاکێشا و ڕامانکردە دەرەوەی ئەشکەوتەکە، وا بەبیرماندا هات دوژمن هاتبێتە سەر پێشمەرگەکان و ڕەنگیشە تیاچووبن، یاخود لە ترسێکی کتوپڕدا، دوژمن لێیان نزیککەوتبێتەوە و ڕایانکردبێت، ئێمە ترسی ئەوەمان هەبوو دوژمن لەو نزیکانە بێت و خۆی بۆ لەبۆسە نابێن، دوای سەرنجدان و هەڵسەنگاندنی هێزەکە هەستیان بە جموجۆڵی نائاسایی دوژمن کردبوو، لە جێگەی خۆیان هەڵکەنرابوون پەڕیبوونەوە چەمی ڕێزان.

گومانی ناهەق

لە دیاردەکانی شۆڕشی چەکداری کورد، زۆرجار لە حاڵەتی شکستە گەورەکاندا هەندێ پێشمەرگە بیر لە خۆکوشتن دەکەنەوە، هەندێ جاریش ڕوویداوە، پێشمەرگە هەبووە چەندین ساڵ بەشاخەوە بووە و کەچی لە ساتی ئەوهادا بیری لەوە کردۆتەوە دەست لە هاوڕێیەک یا چەند هاوڕێیەکی خۆی بوەشێنێ، بۆئەوەی لای دوژمن جێگەی خۆی بکاتەوە.

«عومەری کەریم بەگ» دوو سێ پێشمەرگەی تری لەگەڵدا بوو. عومەر پێشمەرگەیەکی ئازابوو، بەڵام زۆر بزێو و سەرەڕۆبوو. ئەو ڕۆژانە خۆی لە ئێمە جیادەکردەوە و هەڵسوکەوتەکانی ئێمەی خستبووە گومانەوە. عومەر خۆی لە من نزیکدەکردەوە. منیش خۆم لێدەشاردەوە. لەڕاستیدا ئەو منی خۆشدەویست، بەڵام ئێمە تیشکمان خستبوەسەر و لێی بەگومان بووین. عومەرمان پشتگوێ خست. ئەو خۆی گەیاندە سلێمانی و بە نهێنی بەرەو دیوی ئێران خۆی دەربازکرد، ئەو ترس و گومانەشمان ڕەوییەوە.

ڕایەڵەی گەیشتن بە شار

ئەو شەوە دوور لە ئەشکەوتەکە خەوتین. بیرم لە دەروازەیەک دەکردەوە دەستمان بە سلێمانی بگات. ڕۆژمان لێبوەوە، دەمێک نەبوو ڕۆژ هەڵاتبوو. لە دوورەوە پیاوێکمان بینی بەناو دۆڵەکەدا سەردەکەوت. بە دووربین چاودێریمانکرد و لە دوورەوە ناسیمەوە. ئەو پیاوە ناوی «ئەحمەد عەبدوڵا» بوو، باوکی پێشمەرگە «فوئاد قەرەچەتانی» بوو. لێی نزیکبووینەوە و بانگمانکرد، زانیمان بەدوای هەواڵی کوڕەکەیدا وێڵە. کە بەڕێکەوت سەرلەبەیانی هەمان ڕۆژ فوئاد و دوو پێشمەرگەی تر لەگەڵ ئێمەدا یەکیانگرتەوە.

ئەو پیاوە لەو تێکۆشەر و دنیادیدانە بوو کاری قورسی لەدەستدەهات. پیاوێکی جوامێر و لێبڕوابوو. بە «کاک ئەحمەد»م ووت: «فوئاد لەسەر من و بۆ منی جێبێڵە، بەڵام پێویستە ئەم

نامانەم بۆ بگەیەنی. نامەیەکیان بۆ «حاجی ڕۆستەمی داربەڕوو» بوو لە سلێمانی و داوام لێکردبوو بڕێک پارەمان بە شێوەی قەرز بۆ بنێرێ. نامەکەی تریان بۆ ڕانیە بوو، بۆ «شەهید سەید حاجی» و «شەهید شێخ نەورۆز»م نووسیبوو.

«شەهید سەید حاجی» کاتی خۆی پێشمەرگەبوو، فەرماندەی کەرت بوو، بەڵام ئەوکات من نامەکەم بۆ نووسی «ئامر سریە»ی چەکداری دوژمن بوو. سەرقاڵی ئەوبوو «فوج» وەربگرێت و ببێت بە یەکێک لە «مستشار»ە کوردییەکان، «شێخ نەورۆز»یش خزمی «سەید حاجی»بوو. کاتی خۆی جێگری فەرماندەی کەرت بوو لە «تیپی «٢٣»ی سورداش» و زۆر لە منەوە نزیک بوو. ئەو دوو شەهیدە نەمرە بە شێوەیەک هاتنەپێشەوە باوەڕمنەدەکرا. هەر ڕۆژی دوای گەیشتنی نامەکە، «کاک ئەحمەد» لەگەڵ «شەهید سەید موستەفا» کە ئەویش خزمی «سەید حاجی» بوو وە «کاتب»ی ئەو بوو بە کوڵێ خواردن و نان و جگەرەوە لە دۆڵەبی سەرلەبەیانی زوو گەیشتە لامان.

دوای ئەوەی یەکتریمان ناسی، وەڵامی نامەکەی سەرزارەکی دامەوە. پشوویەکمان دا و تێرمان لە گۆشتی مریشک خوارد. ئەوجا بە سەید موستەفام ووت: ئێوە دەتوانن چیمان بۆ بکەن؟ ئەو لە وەڵامدا ووتی: هەرچییەکتان بوێ ئاسانە. چیتان دەوێ بۆتان دەکەین. پێمووت: دەمانەوێ ئەم پێشمەرگانە لەڕێگەی شارەوە دەربازبکەین. «سەید مستەفا» ووتی: زۆر ئاسانە.... وەڵامەکانی ئەیخستمە گومانەوە، نەدەکرا بەو سادەییە باوەڕبکەین، کارێکی وا پڕ مەترسی بەو ئاسانییە سەیربکرێت.

«سەید مستەفا» «تزویر» چییەکی بەتوانا بوو. ئەو ڕۆژە ڕۆیشتەوە. من بەڕێکەوت وێنەی بچوکی خۆمم لە گیرفاندا بوو، وێنەکەم دایە و لەگەڵ خۆی بردی. داواملێکرد، ئەگەر بکرێ شناسنامەیەک بۆ من دروستبکات و لەگەڵ خۆی کامیرایەک بێنێ.

هەر کە ئەوان ڕۆیشتن بە «بێسیم»ەکە هەموو سەری سەعاتەکان لە هەوڵی دۆزینەوەی کاک «عەلی بچکۆل» و هێزەکەدا بووم، بەڵام تا تاریکدانەهات نەمتوانی وەریانبگرم. دیاربوو دوای ئەوەی لە پیرەمەگرون هەڵکەنرابوون گەڕابوونەوە «چەمی ڕێزان» و شوێنەکەیان لە چاڵیدا بوو. بۆیە بە «بێسیم»ەکە دەستنەدەکەوتن. بەڵام هەر کە تاریکداهات هاتنە سەرخەت و داوامڵێکردن هەر ئەو شەوە بگەڕێنەوە لای ئێمە لە پیرەمەگرون. هەواڵی ئەو پەیوەندییە تازانەم بە «جفرە» پێڕاگەیاندن. ئەوانیش دەستبەجێ بەرەو لای ئێمە بەڕێکەوتن و بەرەبەیانی ڕۆژی ئاینده گەیشتنەوە لامان.

ستۆدیۆی پیرەمەگرون...

بەرەبەیانی هەمان ڕۆژ کاک «ئەحمەد» و «سەیدمستەفا» بە کۆڵێ خواردن و پێداویستیەکی زۆرەوە گەیشتنەوە لامان. «سەیدمستەفا» کامیراکەشی لەگەڵ خۆی هێنابوو. داوامان لە پێشمەرگەکان کرد ڕیشیانبتاشن و جلە خاکی و کەتانی دارەکانیان دابنێن و جامانە چڵکنەکانیشیان لەسەر سەریان فڕێبدەن. بەتانییەکمان لەپاڵ گاشەبەردێکدا هەڵدا و وێنەی بچوکی یەکەیەکی پێشمەرگەکانمان گرت و «سەید مستەفا» کامیرا و فیلمەکەی لەگەڵ خۆی بردەوە و پێش ئەوەی بڕواتەوە شناسنامەیەکی «فوج»ـەکەی خۆیانی بۆ من دروستکردبوو، ئەوەشی دا بە من و منیش هەڵمگرت. کە ئەوان ڕۆیشتنەوە بۆ سلێمانی «موعد»ی دوو ڕۆژ دوای ئەوەمان لە گوندی «کوپەلە»ی بازیان دانا. «موعد»ـەکەمان لە شەودا و لە کات و شوێنێکی دیاریکراو دانا.

کە ئەوان جێیانهێشتین کۆبوونەوەیەکی فراوانمان سازکرد و بە کامیراکەی من کۆمەڵێ وێنەی ڕەنگاوڕەنگمان گرت. لە ڕووی مەعنەوییەوە وەزعی هێزەکە لە ڕۆژانی ڕابوردوو باشتربوو. ئێوارەی هەمان ڕۆژ من و «هاوڕێ عەتا» و «فەمان» و «شەهید قاسم» لە جادەی «سلێمانی ـ دوکان» پەڕینەوە و بەرەو بناری گەبە و گولیجە بەڕێکەوتین. لە کاتی پەڕینەوەماندا لە چەمی کرژە پشویەکماندا. گوێم لە دەنگی باڵندەیەک بوو بە زۆر شێوەی جیاجیا ئەیخوێند، هەرگیز خوێندنی ئەو باڵندەیەم لەبیرناچێتەوە. بەرەبەیانی زوو گەیشتمە نزیک گوندی «گولیجە» لەنزیک کانیاوێک لە چاڵاییەکدا کە هەندێ قامیش و دار و دڕکی لێبوو، خۆمان شاردەوە. ئەو ڕۆژە تاکو ئێوارە لەوێ ماینەوە. لەگەڵ تاریکیدا بەرەو گوندی «کوپەلە»ی بازیان کوتینەڕێ، بەرەو شوێنی «موعد»ـەکە. سەعات «١٠»ی شەو گەیشتینە شوێنی دیاریکراو، بە گەیشتنمان بۆ ئەوێ «سەید مستەفا» و «عەلی کاکەڕەش» و «عوزەیری حەمەدبەگ» لەوێبوون و چاوەڕێی ئێمەیان دەکرد. لەگەڵ ئەوان پێکەوە دانیشتین و بڕیارماندا مەفرەزەیەکی «١٢»کەس لەڕێگەی «ئۆردوگای باینجانەوە» بۆ «سلێمانی» و لەوێوە بۆ «مەڵبەندی سێ» بەڕێبکەین. بۆ ئەو مەبەستە لەناو ئۆردوگای باینجان جێگەمان بۆ پێشمەرگەکان دەستنیشانکرد. جێگاکەش خانوویەکی تازە دروستکراوی چۆڵ بوو کە هێشتا کەسی تینەچووبوو. کاتێ بەڕێکردنی ئەو مەفرەزە پێشمەرگەمان بۆ ڕۆژی دوایی دانا.

«فرمان» و «قاسم» گەڕانەوە بۆلای هێزەکە. منیش بە «بێسیم» داوام لە کاک «عەلی بچکۆل» کرد بەپەلە «١٢» پێشمەرگە ئامادەبکەن و بیگەیەننە لای من لەنزیک گوندی «کوپەلە» لە شوێن و کاتی دیاریکراودا کە بە «بێسیم»ـەکە دەستنیشانمانکرد.

شەوی داهاتوو لە کات و شوێنی دیاریکراوا گەیشتنە لامان، هەر ئەو شەوە گەیاندمانن ناو خانوە چۆڵەکەوە و بەیانی زوو بە دوو ئوتومبێل بەرەو سلێمانی و لەوێشەوە بەرەو «ڕانیە» و «مەڵبەندی سێ» بە چەکەکانیانەوە بەڕێکران. بەم شێوەیە پرۆسێسی ڕێکوپێکی گواستنەوەی بەشێک لە هێزەکە لە ناوچەی تازە ئەنفالکراوەوە کە هێشتا هێزەکانی دوژمن پاشەکشەیان لێنەکردبوو، لە هەلومەرجێکی سەخت و دژوار و پڕ مەترسیدا دەستیپێکرد. بۆ ئەم مەبەستەش «وەکر»ەکانی ڕاپەڕاندنی کارەکە لە ئۆردوگای باینجان و سلێمانی و ڕانیە و مەڵبەندی سێ و دیوی ئێران بەم شێوەیەی خوارەوە دەتسبەکاربوون:

١- ئۆردوگای باینجان ماڵی «حەسەن» و «عوزێری عەمەدبەگ» و «نەوزاد مەجید» و ڕێکخستن.

٢-لە سلێمانی، ماڵی «عەلی کاکەڕەش»، «مامۆستاخۆشناو»، «هێمن»، هیچیان ڕێکخستن نەبوون و تەنیا مرۆڤی خاوەن هەڵوێست و نیشتمانی بوون «وەستا بەکری دارتاش» بۆ پەیوەندی لەگەڵ ڕێکخراوی سلێمانی.

٣ ـ لە ڕانیە ماڵی «سەید حاجی (ئامر سریە)»، «سەید قادر» لەنزیک ڕانیە پیاوێکی بەتەمەنی نیشتمانپەروەر بوو، «عبدالله» ڕێکخستن.

ئەوکات بەرپرسی پەیوەندی نێوان «وەکر»ەکان و هێزەکە و ڕێکخراوی سلێمانی بووم. من و «هاوڕێ عەتا» لەپشت ئۆردوگای باینجانەوە لەگەڵ «وەکر»ی یەکەم کەپرێکمان لە شوێنی کاری ڕۆژانەی جووتیاری خۆیان دانابوو کە لەوێدا پەیوەندییەکانمان تیادا دەبردە پێشەوە و زۆرجار چەکەکانمان هەر لەوێ دەشاردەوە و وەکو جووتیار خۆمان نیشاندەدا. ئێمە شوێنی چاوپێکەوتنمان ژێر کەپرەکە بوو. تەنانەت شوێنی نامە جێهێشتنمان بۆ یەکتری لەسەر گۆشەیەکی کەپرەکە دەستنیشانکردبوو.

«هاوڕێ عەتا» لەو پێشمەرگە چاونەترس و بەتوانایانە بوو بە ئیلتیزامێکی وورد و سەلیقەی ووردترەوە هەڵسوکەوتیدەکرد و ڕۆڵێکی گرنگی لە ڕاپەڕاندی پەیوەندی نێوان «وەکر»ەکاندا دەگێڕا.

«وەکر»ی یەکەم بنکەی دەرچوون و گەیشتنی خۆراک و پێداویستییەکانی هێزەکە و سەرچاوەی زانیاری و هەواڵ و دەنگ و باسەکان بوو. هەروەک شوێنی حەوانەوەی ئێمە و پێکگەیشتنی برادەرانی شار بوو.

«وەکر»ی دووەم، ماڵی «عەلی کاکەڕەش» بنکەی سەرەکی بوو. شوێنی حەوانەوەی پێشمەرگە و شوێنی ئامادەکردنی ئوتۆمبێلەکان بوو. دوو ئوتومبێلی «عەلی کاکەڕەش» «سۆپەر»ێک و «بەرازیلی»یەک لەخزمەتی ئێمەدا بوو. نوسینگەی پەیداکردنی «دفترخدمە» و

«هویە ـ مزەوەرەکان» بوو. شوێنی تیمارکردنی بریندارەکانیش بوو، «ڕەفعەت» کە مار پێوەیدا تاکو ڕۆژی دەرچوونی لە ماڵی ئەوان تیمارکرا. یارمەتی هەندێ لە پێشمەرگەکان لە ماڵی ئەواندا دابەشکرا.

ماڵی «وەستا بەکری دارتاش» بنکەی هەموو پەیوەندییەکانمان بوو لەگەڵ ڕێکخراوی سلێمانی. ماڵی «مامۆستا خۆشناو» و «هێمن»، شوێنی حەوانەوەی خۆم بوو، دوای چاوپێکەوتنەکان بۆ لەبەرچاوگرتنی حاڵەتی ئەمنی.

«وەکر»ی سێیەم، کە «سەید حاجی» «سەید ئەحمەد»ی برای و «سەید مستەفا» و «شێخ نەوزەر» ڕایاندەپەڕاند، ئەرکیان دەربازکردنی پێشمەرگە و گەیاندی بریندار بۆسەر دوکتۆر و ڕێکخستنی پەیوەندی نێوان ئێمە و سەرکردایەتی بوو.

ماڵی «سەید قادر» کە ماڵی لەنزیک ڕانیە بوو، دوا بنکەی بەڕێکردنی پێشمەرگەکان بوو بەرەو مەڵبەندی سێ.

ناکرێ ڕۆڵی ئازایانەی ژنی کورد لەو کارە پڕ مەترسییانەدا لەیادبکەین. «ئەلەکسین» خان هاوسەری «حەسەنی حەمەبەگ»، «گەلاوێژ» خان هاوسەری «عەلی کاکەڕەش»، «شیرین» خان هاوسەری «بەکری دارتاش» «خۆی ومنداڵەکانی»، ئەمانە لە شێرەژنەکان بوون، هەروەها «ئاڤان» و «مەهاباد» و «تریفە» و «نەسیمە» «فاتمە» خان. چەند ژنێکی دیکەی ئۆردوگای باینجان، «دایکم» و «شلێر»ی خوشکم، «ڕووناک» خانی ژنی «مامۆستا خۆشناو» کە ڕۆڵی گەورەی بینی، ئەمانە هەمووی ڕاستەوخۆ لە پرۆسەی ئەو کارە نهێنییە پڕ مەترسییەدا بەشداربوون.

کاری نهێنی ئەو ڕۆژگارە بەو فراوانییە یاریکردن بوو بە مەرگ. هەروەها زۆربەی ئەوانەی ناویان هات، مەرگ گرەوەکەی لێبردنەوە و ئێستا ئەوان نەمر و ئێمە زیندوو. ئەو تێکۆشەرانەی تریش زۆربەیان لەلایەن دوژمنەوە دەستگیرکران و ساڵانێکی زیندانی زۆریان چەشت، یاخود کەوتنە خۆشاردنەوە و دەست دوژمن نەکەوتن.

دوای ئەوەی بڕیارماندا هێزەکە لە «پیرەمەگرون»ەوە بگێڕینەوە دەوروبەری «کەڵەشێرە» و «گەورەدێ»، بۆئەوەی بتوانین لەنزیکەوە پەیوەندییەکان لەنێوان هێزەکە و «وەکر»ەکاندا ئاسانتر ڕێکبخەین، دوای بەڕێکردنی یەکەمین مەفرەزە، هێزەکە لە «پیرەمەگرون»ەوە هاتەوە ئەو شوێنانەی بواری جووڵەمان لە جاران باشتربوو.

کۆتایی مانگی مایس، سەرەتای دەستپێکردنی پەیوەندی ئێمە بوو لەگەڵ «ڕێکخراوی سلێمانی»، من چووم بۆ «سلێمانی»، نامەیەکی کاک «عەلی بچکۆل»م پێبوو بۆ «وەستا بەکری» دارتاش، لە ماڵی «خۆشناو» خۆم شاردبووەوە، لەڕێگەی باوکی شەهید «هونەر»ی تیپی

«٤٧»ی پیرەمەگرونەوە، نامەکەم نارد بۆ «وەستا بەکر»، باوکی شەهید «هونەر» لە دوکانەکەی «وەستا بەکر» لە «سابونکەران» نامەکەی دابووە دەستی. ئێوارەی هەمان ڕۆژ «وەستا بەکر» لەگەڵ باوکی شەهید هونەر هاتن بۆلام بۆ ماڵی «مامۆستا خۆشناو» لە «گەڕەکی کانیسکان». هەر ئەو ڕۆژە نامەیەکم لەسەر وەزعی هێزەکەمان و ناوچەکە بۆ سەرکردایەتی نووسی لەگەڵ نامەیەکی کاک «عەلی بچکۆل»دا لەڕێگەی وەستا بەکرەوە بەڕێکران بۆ سەرکردایەتی.

سێ ڕۆژ لە «سلێمانی» مامەوە، هەندێ پێداویستیم لە خواردن و جگەرە لەگەڵ خۆمدا بۆ هێنا و گەڕامەوە بۆ «باینجان»، لەوێوە چوومەوە بۆلای هێزەکە، کە گەیشتمەوە لای هێزەکە مەفرەزەیەکی تێکەڵاو لە پێشمەرگەکانی تیپی «٢١»ی کەرکوک و تیپی «٢٥»ی خاڵخاڵان لەگەڵ هێزەکەی ئێمەدا یەکیانگرتبووەوە «ڕەفعەت» و «ڕابەری سید برایم»یان لەگەڵدا بوو.

ڕەفعەت» مار پێوەیدابوو، دەستبەجێ لەگەڵ «دارا عومەر» و «وریا ئاغجەلەر»ی و «مامۆستا عادل» و شەهید «ئیسماعیل شەریف» و «هاوڕێ عەتا»، «ڕەفعەت» بۆ «سلێمانی» بەڕێکرا، هەر لە ماڵی «عەلی کاکەڕەش» «دکتۆر محەمەد» تیماری بۆدەکرد تاکو چاکبووەوە، پاشان ئەویش هەر لە «سلێمانی»یەوە بەڕێکرا. «ڕەفعەت» لە حکومەتی هەرێمدا جێگری یەکێک لە وەزارەتەکان بوو.

«دارا عومەر» کە لەگەڵ پێشمەرگەکانی تیپی «٢١» و تیپی «٢٥» گەیشتەوە لای ئێمە، ڕۆژانی مەینەتی خۆی بەمجۆرە بۆ گێڕامەوە:

ئێمە مەفرەزەیەکی مەکتەبی عەسکەری بووین، بارەگاکەمان لە گوندی «ڕەبات»ی لای «سەنگاو» بوو، کۆتایی مانگی نیسان بوو لەسەر شاخی ڕەباتەوە بە دووربین چاودێری بناری «شارەزوور»مان دەکرد، بۆئەوەی لە جموجۆڵی هێزەکانی دوژمن ئاگاداربین، چەند ڕۆژێ پێش هێرشی زەمینی دوژمن بە فڕۆکە جەنگی گوندەکانی «سێوسێنان»، «بەلەکجاڕ»، «مەسۆیی»، «تەکیەی قەرەداغ»ی بەکیمیاوی بۆمبارانکرد، تەنیا لە گوندی «سێوسێنان» زیاد لە «١٢٠» کەس شەهیدبوون. دانیشتوانی گوندەکانی بناری «شارەزوور» هەندێکیان ڕوویانکردە شار و شارۆچکەکان، هەندێکی تریان ڕوویانکردە کێوەکانی بناری «سەنگاو».

دوای ئەو ڕووداوانە ئێمە ڕوومانکردە گوندی «قەواڵی»ی نزیک «کفری»، لەوێش هێزێکی زەبەلاحی دوژمن خۆی بۆ هێرش سازدابوو، هێزەکانی مەڵبەندی یەک کشابوونە کێوەکانی «سەنگاو» و دیوی «قەرەداغ»، هەندێ لە دانیشتوانی گوندەکانی ئەو ناوچەیەش ڕوویانکردە شار و شارۆچکەکان، بەڵام زۆری خەڵک ئەوانیش لەگەڵ پێشمەرگەدا ڕوویانکردە کێوەکان. گوندی «هەزارکانی» لە خەڵک و پێشمەرگە سیخناخ بوو، خەڵکەکە بەو نیازەی لەپاڵ «فائق ئاغا» ڕیش سپی ناوچەکە پارێزراوبن ئومێدێکیان هەبوو، ئەگەرچی ناوبراو کەسێکی

نیشتمانپەروەربوو، بەڵام خەڵک پێیوابوو بەهۆی «نفوذ»ی عەشایەرییەوە لەناوچەکەدا ڕەنگە حکومەت ئازاری گوندەکە نەدات، بەڵام بەداخەوە زۆربەی ئەو خەڵکە و کەس و کاری ئاغاش ئەنفالکران.

هێزەکەی دوژمن کۆنترۆڵی هەموو ناوچەکەی کرد، خەڵک و پێشمەرگە سەریان لێشوابوو، کەس نەیدەزانی چ بڕیارێک بدات، پاش یەک دوو ڕۆژ «حەمەڕەش» لە دۆڵێک لەنزیک گوندی «گەڕەچیا» گەیشتە هێزەکە، کۆبونەوەی لەگەڵ هێزەکە و خەڵکەکە کرد، هەر لەوێدا بڕیاری پاشەکشەیدا بەرەو ناوچەی «قەڵاسێوکی» سەر بە ناحیەی «ئاغجەلەر». «حەمەڕەش» پێی ڕاگەیاندین لەبەرئەوەی هێزەکەی دوژمن زۆرە و ڕەبیە و سەربازگەی زۆری داناوە، دەبێ کشانەوەکەمان نائاسایی بێت، واتە بە ڕاکردن و ڕۆیشتنی خێرا بێت، ئەوەبوو لە سەعات شەشی ئێوارەوە بەڕێکەوتین، باران بەلێزمە دایدەکرد، شەوێکی ئەنگوستەچاو بوو، چەخماخە و هەورەبروسکە هێندەی تر شپرزەیکردبووین. تاکو بەرەبەیان بە ڕێگاوە بووین، بەرەبەیان گەیشتینە دۆڵێک لەنزیک گوندی «کانی خاکی» لە ناوچەی «هەشەزینی» و لە دۆڵەکە خۆمان شاردەوە.

ڕۆیشتنی ئەو شەوە ڕەوێکی پڕ لە کارەسات بوو، پێشمەرگەی بریندار جێدەما، خێزان و منداڵ جێدەمان، بەچاوی خۆم منداڵی ساوای فڕێدراوم لە شوێن تایەی تراکتۆردا لەبەر بارانەکەدا بینی، هێزەکە و خەڵکەکە برسی و ماندوو بوون. کەس توانای ئەوەی نەبوو یارمەتی کەس بدا، هەموو پرزەی لێبڕابوو، هەندێ خێزانی عەرەب و ژمارەیەک چەکدار کە سەر بە ئۆپۆزیسیۆنی عێراقی بوون ئەوانیش جێمان، ئەوەی جێما ئەنفالکرا.

ئێوارە دیسان بە ڕۆیشتنێکی خێرا و گورج بەرەو سەر ئاوی «باسەڕە» بەڕێکەوتین. هەر ئەو شەوە لە ئاوەکە پەڕینەوە و گەیشتینە ناوچەی «خاڵدان»، کە گەیشتینە ئەو ناوچەیە نزیک «١٠٠» پێشمەرگەمان بینی لەناو توترک و قەرەقاج و داروبەردا خۆیان حەشاردابوو. لەو هێزەشی لەگەڵ ئێمە بوون تاکوتەرا خەڵک جێماو ئەنفالکران.

ئێوارەی داهاتوو بەڕێکەوتینەوە، نان و خواردنمان لێبڕابوو، ڕوومانکردە گوندێکی بچوکی دوو سێ ماڵە کە تازە سوتێنرابوو، لە دوورەوە بەرمیلێک گەنممان بینی و گیرفانەکانمان پڕکرد لە گەنم، خواردنی ئەو گەنمە لەگەڵ چاوبازە و خەرتەلە و گژوگیادا بەردەوامی پێداین. هەر ئەو شەوە لە جادەی «سلێمانی ـ چەمچەماڵ» پەڕینەوە. «حەمەڕەش» تاکو پێش گوندی «باوەفەتێ» لەگەڵماندا هات و خۆی گەڕایەوە بۆ ناوچەی «سەنگاو». ئێمە گەیشتینە گوندی «باوەفەتێ» لەوێ هەرکەس ئازادبوو بڕیاری خۆی بدا. من و «دلێری شێخ ڕەزا» چوین بۆ

گوندی «گەڕگەڕ»ی سەر بە ناحیەی «ئاغجەلەر»، لەوێ مامۆستا «عادل شریف»مان بینی، چوار ڕۆژ لە «گەڕگەڕ» ماینەوە.

فڕۆکەکانی دوژمن بۆمبابارانی کیمیاوی «عەسکەر» و «گۆپتەپە»یان دەستپێکرد. نیشانەی ئەنفالی «قەڵاسێوکە»ش دەرکەوت. من ئەو ڕۆژانە خێزانەکەم بە سەردان هاتبوو بۆلام بۆ «گەڕگەڕ». من و مامۆستا «عادل» و خێزانەکانمان و چەند پێشمەرگەیەک ڕوومانکردە ئەشکەوتەکانی «سەید نجاح»ی پێش «ئاغجەلەر». ئەو شەوە لەو ئەشکەوتانەدا ماینەوە. بەیانی هێزی دوژمن دەستی بەسەر هەموو گوندەکانی ناوچەکەدا گرت. ماوەی چەند ڕۆژێ لەو ئەشکەوتانە خۆمان حەشاردا. من و مامۆستا «عادل» خێزانەکانمان لێ تەوقبوو، شەو گەیاندماننە سەر جادە لەنزیک گوندی «کانی شەیتان»، بەیانییەکەی دەستیان لە لۆرییەک ڕاگرتبوو هەتاکو «سلێمانی» گەیاندبوونی.

هێرشی دوژمن بۆسەر شاخ و بەرزاییەکان ناچاریکردین ئەو شوێنانە جێبێڵین. ڕوومانکردە ناوچەی نزیکی «چەمی ڕێزان» لەوێ کاک «ڕەفعەت» و «ڕابەری سەید برایم»مان بینی خۆیان و مەفرەزەیەک پێشمەرگە بوون. هەموو پێکەوە گەڕاینەوە کێوەکانی دەوروبەری «گەڕگەڕ». شەوێک چاودێری جموجۆڵی هێزەکەی دوژمنمان دەکرد کاک «ڕەفعەت» ئەو شەوە مار پێوەیدا.

هێزی دوژمن بەرەو لای ئێمە کەوتە جووڵە. شوێنەکانمان جێهێشت. لەبەر نەبوونی پاتری «جیهاز»ـەکەشمان لەکارکەوتبوو، پەیوەندیمان پچڕابوو، پاش چەند ڕۆژێ بە دەردەسەری بەسەربردن ڕوومانکردە «چەمی ڕێزان»، لەوێ کاک «عەلی بچکۆل» و مامۆستا «جمال» و هێزەکەیانمان بینی، ووتیان «عبدالکریم هەڵەدنی» چوو بۆ «سلێمانی» و دەگەڕێتەوە. کە باسی شار کرا نەختێ دڵمان خۆشبوو.

سەفەرێکی تر بۆ سلێمانی...!

من جارێکی تر گەڕامەوە بۆ سلێمانی، هەر لە ماڵی مامۆستا «خۆشناو» بڕی دەهەزار دیناری «ڕێکخراوی سلێمانی»م لە «وەستا بەکری دارتاش» وەرگرت، لەو پارەیە «٥»قات جلی کوردی و «٥٠» جووت پێڵاوی ئەدیداس و چەند گلۆزێ پاکەتی جگەرە و هەندێ پێداویستی ترم بۆ هێزەکە کڕی و لەگەڵ خۆمدا بردمەوە بۆ «باینجان» و گەیاندمە هێزەکە.

دیسانەوە بۆ سلێمانی...!

جگە لەو پارەیەی «ڕێکخـــراوی سلێـــمـــان» بڕی دەهەزار دیناری تر لەلایەن «سەرکردایەتی»ـەوە لە «مەڵبەندی سێ» لە ڕێگەی «شێخ نەوزەر» و «سەید حاجی»یەوە بۆمان ڕەوانەکرابوو، بەڵام ئەو پارەیەمان پێنەگەیشتبوو. «سەید حاجی» ئۆتۆمبیلەکەی فرۆشتبوو، بە پارەی ئۆتۆمبیلەکەی ئەو پارەیە ئۆتۆمبیلێکی تری کڕیبوو. بەڵام «سەید حاجی» ئەو مەسەلەیەی لەگەڵ مندا باسکرد، منیش گەڕامەوە لای هێزەکە و لەگەڵ کاک «عەلی بچکۆل» باسمکرد. ئێمە ئەو مەسەلەیەمان زۆر بەلاوە گرنگ نەبوو. «سەید حاجی» بەڵێنیدا دوای تەواوبوونی کارەکانی ئێمە، ئۆتۆمبیلەکە بفرۆشێتەوە و پارەکەش بگێڕێتەوە. ئەو کارەشی لەبەرئەوە کردبوو، پێی چاک بوو لەبەر باری ئەمنی ئۆتۆمبیلەکەی بگۆڕێت، ئێمەش دواتر ڕەزامەندیمان پیشاندابوو.

پاش چەند ڕۆژێ ئەوان لەلایەن سەرکردایەتیەوە ئاگادارکرابوون کە دەبێ ئەو پارەیە بگێڕێتەوە، پێیان ووترابوو: ئێوە وادەزانن ئاشبەتاڵە و دەتانەوێ پارەی شۆڕش بخۆن... «سەیدحاجی» هات بۆلام ئەو کاتەی لەماڵی «مامۆستا خۆشناو» ئیختیفابووم. پێی ووتم: کە «شێخ نەوزەر» لە «مەڵبەندی سێ» گیراوە. من و «ڕەفعەت» هەردووکمان لە سلێمانی بووین. هەڵوێستەکە بۆ ئێمە زۆر لەڕوودامان بوو.

«شێخ نەوزەر» چەند ڕۆژێ لە «مەڵبەندی سێ» زیندانیکرا، «سەید حاجی» و برادەرەکانیش لە ئێمە ڕەنجان، ئەمەش بۆ ڕاپەڕاندنی کارەکانی ئێمە زەحمەت بوو، هەوڵمدا دڵی «سەید حاجی» بخەمەوە جێگەی خۆی، بێسوود بوو، بەڵام کە جێیهێشتم پێیووتم: وەکو شۆڕش و یەکێتی هیچ داوایەک لە من مەکە وەکو هاوڕێ و برایەتی هەر ئەمرێکت هەبوو بەسەرچاوان...!

«عەلی کاکەڕەش» لە هاوڕێیەکانی خۆی بەردەوام بوو، هەوڵیشیدەدا دڵی «سەید حاجی» چاکبکاتەوە. گەڕامەوە بۆلای هێزەکە و حاڵەکەم لەگەڵ کاک «عەلی بچکۆل» و «مامۆستا جەمال» باسکرد. دەبوایە کاک «عەلی بچکۆل» بروسکەبکات بۆ «سەرکردایەتی» و داوابکات هەرچی زووە «شێخ نەوزەر» ئازادبکەن، نازانم ئەمەی کردبوو یاخود نا، چونکە «شێخ نەوزەر» چەند ڕۆژێک دوای ئەوەش هەر زیندان بوو.

ئەمجارەش بۆ سلێمانی و لە هەوڵی تردا...

«مامۆستا جەمال» ووتی کە خزمێکی لە سلێمانی هەیە و لێپرسراوی «حیزبی ثوری کوردستانی» ـە واتە حیزبە کارتۆنییەکەیە لە سلێمانی و ناوی «سەید ئەحمەدی بەلەمزانی»یە، کە چوومە سلێمانی «عەلی کاکەڕەش» بە ئۆتۆمبیلەکەی خۆی منی گەیاندە

بەردەمی بارەگای ئەو حیزبە لە «گەڕەکی شۆڕش»، کە لە ئۆتۆمبیلەکە دابەزیم لەبەردەرگا بەڕووی پاسەوانی بارەگاکەدا تەقیمەوە ناوی «ئەزوەر» بوو. خەڵکی گوندی «گێجینە» بوو. دەیان جار لە ماڵەکەیان نانمخواردبوو، بە جل و بەرگێکی بەڵەک و کلاشینکۆفێکەوە پاسەوانی بەردەرگای بارەگای ئەو حیزبە کارتۆنییە بوو. زۆر ڕێزی لێگرتم و ئەملاولای ماچکردم. من پێم ووت کە لەگەڵ ئەم حیزبە ئیشدەکەم و شوێنی کارەکەشم بارەگای سەرەکی ئەو حیزبەیە لە «هەولێر» و هاتووم بۆ سەردانی «سەید ئەحمەد».

«ئەزوەر» دەستبەجێ لەگەڵمدا هات بۆلای «سەید ئەحمەد»، کە چوومە ژوورەوە «سەید ئەحمەد» بەخێرهاتنیکردنم و دووقۆڵی لێیدانیشتین، باسی «مامۆستا جەمال»م بۆ کرد و پاشان نامەکەی «مامۆستا جەمال»م دایەدەستی، کە نامەکەی خوێندەوە، ڕێزێکی زۆری لێگرتم، پێی ووتم چیتان دەوێ ئامادەم بۆتان جێبەجێبکەم... من پێم ووت کە کێشەی چەند پێشمەرگەیەکمان هەیە و لە سەرکردایەتی دابڕاون و دەمانەوێ بیانگوێزینەوە بۆ «مەڵبەندی سێ». «سەید ئەحمەد» لە وەڵامدا ووتی: من تازە ماڵ و منداڵەکەم لە «هەڵەبجە»دا تیاچووە ئامادەم بەسەر و بەماڵ خزمەتێکتان بکەم، ئامادەم بە کۆڵ بتانگوێزمەوە. دوای ئەوەی لە هاوکاری سەید ئەحمەد دڵنیابووم، ویستم بچم بۆ ماڵی «وەستا بەکر»، داوام لە «سەید ئەحمەد» کرد بمگەیەنێت و ئەویش منی گەیاندە شوێنی مەبەست، بەڵام دوور لە ماڵی «وەستا بەکر» لە جێگایەکی گومانلێنەکراودا دابەزیم. «سەید ئەحمەد» پێی ناخۆش بوو، پێی ووتم: کە دیارە جێگەی متمانە نیم... من پێکەنیم و پێم ووت یەکتی دەبینینەوە. «سەید ئەحمەد» ئامادەیی زۆری دەربڕی، بەڵام هیچ ئەرکێکم پێنەسپارد وەکو «یەدەک» بۆ کاتی پێویست حسابم بۆ کردبوو.

ئەو سەردەمانەی هاتوچۆی نێوان «چەمی ڕێزان» و «باینجان» و «سلێمانی»م دەکرد ئەم بەڵگانامانەم هەبوون:

* هویەی ئەمنی عامە.
* هەویەی فەرمانبەرێتی.
* هویەی زانکۆی صلاح الدین.
* هویەی فوجی خفیفە.
* دفترخدمەی پڕکراوە.

هەروەها ئەو ئۆتۆمبیلانەی سوودمان لێوەردەگرتن و بەکارماندەهێنان ئەم ئۆتۆمبیلانە بوون:

١- سوپەر	سەید حاجی
٢ ـ لاندکرۆز	سەید حاجی
٣ ـ سوپەر	عەلی کاکەڕەش
٤ ـ بەرازیلی	عەلی کاکەڕەش «کاک محی الدین لێخوڕی بوو».
٥ ـبەرازیلی	جەباری حاجی ڕەشید
٦ ـ ئیڤای سەربازی	کاک عبدالله
٧ ـ کراون	ڕێکخراوی سلێمانی «بۆ گواستنەوەی جیهازەکە».
٨ ـ تویۆتای فەلاحی	حاجی ڕۆستەم
٩ ـ تاکسی لادا	کاک ئەحمەدی پیسکەنی

چەند ڕۆژێ لە ماڵی «وەستا بەکر» مامەوە، ڕۆژانە کاک «جەباری حاجی ڕەشید»م دەبینی، کە ئەودەم لێپرسراوی «ڕێکخراوی سلێمانی» بوو. هەرسێکمان بیرمان لە چۆنیەتی هێنانی جیهازێکی «ڕاکال» لەو دوو جیهازەی ئێمە لامان بوو کردەوە، کە پێشتر بڕیاری لەسەردرابوو جیهازەکە بدرێ بە «ڕێکخراوی سلێمانی» و ئێمە پێشتر جیهازەکەمان گەیاندبووە «ئۆردوگای باینجان». من چوومەوە بۆ ماڵی «مامۆستا خۆشناو». سەعات «٩»ی بەیانی دوو ئوتومبیل لەبەردەم «مزگەوتی مەولەوی» لە «کانێسکان» نزیک ماڵی «مامۆستا خۆشناو» وەستابوون، «وەستا بەکر» بەدوامدا هات و سواری ئوتومبیلەکان بووین. «وەستا بەکر» داوایلێکردم لەگەڵ کەس لەناو ئوتومبیلەکەدا نەدوێم، منیش بێدەنگ و بێ سەڵاو سەرکەوتم.

بەرەو «باینجان» سەرکەوتین، ئوتومبیلی دووەم بەدوامانەوە بوو، کە گەشتینە ئۆردوگاکە و لە ماڵی «حەسەن» جیهازەکەمان وەرگرت و خستمانە ئوتومبیلەکەوە، پاشان من لەگەڵ «جەباری حاجی ڕەشید» چووم بۆ ماڵی «ڕزگار محمد عبدالله» بۆئەوەی لەسەر چۆنیەتی بەکارهێنانی جیهازەکە هەندێ شتی فێربکەم.

«سەید حاجی» زوو دڵی چاکبوو، ئوتومبیلەکەشی هەر زوو بەزەرەر فرۆشتەوە و پارەکەی گەڕانەوە بۆ «سەرکردایەتی»، بەشێک لەو زەرەرەی «سەید حاجی» کردی لە پاداشتی ئەو هەموو جوامێرییەی بەرامبەر ئێمە نواندی، کاک «عەلی کاکەڕەش» بژاردی وەکو هاوکاریکردنێکی «سەید حاجی» لە زەرەرەکەیدا.

ئەمە یەکەمین پاداشتی ئێمە نەبوو بۆ ئەو تێکۆشەرانە، هەرچەند «عەلی کاکەڕەش» ماوەی شەش مانگ لە «منظومەی شمالی» لە «هەولێر» لەژێر ئەشکەنجەدا لەسەر ئێمە ئازاردرا و قارەمانانە خۆی ڕاگرت و هیچی نەووت، کەچی دوای ڕاپەڕین سێ جاری تر لەلایەن پێشمەرگەوە ئازاردرا.

پەڕینەوە بۆ بناری کۆسرەت بەناو ئاگردا...!

دوای ئەوە کۆبوونەوەیەکمان کرد، پێمان چاکبوو بەشێک لە هێزەکە لە «زێی دوکان» بپەڕێتەوەو لە بناری «کۆسرەت»ـەوە ڕێگای «مەڵبەندی سێ» بگرێتەبەر، بۆ چاوساغی ئەو هێزەش دوو پێشمەرگەی دەستەی کاک «ڕابەر» چاوساغ بوون.

بۆ پەڕینەوە سوود لەو چووپانە وەرگیرا کاتی خۆی لە «سوسێ»ی «سەیدان» کڕیبومان. «مامۆستا جەمال» و «سابیر کۆکەیی» لەگەڵ هێزەکە بەڕێکەوتن، دەبوایە ڕۆژی دوایی لەدەم زێ بە «اختفا» بمێننەوە، چونکە ئەو شەوە فریای ئەوە نەکەوتن لە ئاوەکەش بپەڕنەوە. ئەو ڕۆژە کە پێشمەرگەکان لەدەم زێ لەناو قامیشەڵاندا خۆیان حەشاردابوو، جاش دەچنە نزیکیان و بانگی پێشمەرگەکان دەکەن، بەڵام ئەوان بێدەنگدەبن، جاشەکان پاڵتۆی پێشمەرگەیەک لەگەڵ خۆیاندا دەبەن کە لە نزیک خۆیەوە بە دارێکەوە هەڵیواسیبوو. دیاربوو واپێدەچوو جاشەکان نەیانویستبوو شەڕی پێشمەرگەکان بکەن، گەر ئەو هەڵوێستەیان بنواندایە زەحمەت بوو کەسێکیان لێ دەرباز بێت. هەرچۆنێک بێت ئەو ڕۆژە بە ترس و دڵەڕاوکێ بەسەردەبەن و بە زەحمەتێکی زۆر شەو لە ئاوەکە دەپەڕنەوە. جگە لە چوپەکان بۆ پەڕینەوە سوودیان لە ئەسپێکیش وەرگرتبوو کە لەگەڵ خۆیاندا بردبوویان. هێزەکە لە بناری «کۆسرەت» تووشی مەترسی و زەحمەتی زۆر بووبوون، بەڵام «مامۆستا جەمال» و «سابیر کۆکەیی» دوو لێپرسراوی بەهیمەت بوون توانیبویان هێزەکەیان بە سەلامەتی بگەیەننە «مەڵبەندی سێ».

دانیشتنێکی قەشەنگ و سەرکەوتنێکی گەورە...!

هەموو ئەو ڕۆژانە دەبوایە لە ترسی ئاشکرابوون و هێرشی دوژمن خۆمان حەشاربدەین و جێگاگۆڕکێبکەین، هەروەها ناچاردەبووین کەلوپەل و خۆراکەکانمان بشارینەوە لە شوێنە جیاجیاکانی نزیک شوێنی حەوانەوەمان، زۆرجار هێزی دوژمن کەلوپەل و خۆراکەکانیان دەدۆزینەوە و ئاگریان تێبەردەدا.

دڵسۆز و دڵزار دوو پێشمەرگەی زۆر زیت و وریا بوون، زۆریش شارەزای سنووری خۆیان بوون، لە گەڕانەوەیاندا بۆ لای کاک ڕابەر قاپێ «ویسکی»یان لەگەڵ خۆیاندا بەدیاریهێنابوو. ئەو ئێوارەیەی کە گەیشتنەوەلامان لەناو «چەمی ڕێزان»دا نزیک «گەورەدێ» من و کاک «عەلی بچکۆل» و «ڕابەر» و «فەرمان» دانیشتنێکمان کرد. ڕۆژی خواردنەوە نەبوو، خۆ بێئاگاکردنیش بۆ چەند ساتێ لەو ژیانە سەختەدا شتێکی خراپ نەبوو. تاکو شەو درەنگ

دانیشتین. سەعات «٦»ی بەیانی دەنگی تەقە و ئاگر و دوکەڵی خوارمانەوە بەئاگای هێنایینەوە، بڕیارماندا بەپەلە بەرەو سەرەوەی چەمەکە سەرکەوین. ماوەی نیوسەعاتێک ڕۆیشتین، هێشتاکە خواردنەوەکە بەرینەدابووین، لە «مەکۆی کەڵەشێرە» خۆمان حەشاردا. «مەکۆی کەڵەشێرە» «٥» دەقیقە لە ناو چەمەکەوە دووربوو، بەڵام جێگایەکی پڕ لە تاوێر و بەرد و قایم و پەنابوو.

کاتێ سەرنجماندا پاکسازی لەبەری سەرووشمانەوە لە «گەورەدێ»وە بەرەو لای ئێمە دەستیپێکردبوو، هەردوو هێزەکەی دوژمن کە ژمارەیان زیاتر لە «١٥٠٠» جاش و سەرباز پێکهاتبوو دەیانوویست لە خاڵێکدا یەکبگرنەوە و ناو چەم پاکسازیبکەن، کە دەبوایە بەسەر وورگی ئێمەدا گوزەربکەن. ئێمە لەجێگەی خۆمان دامەزراین، دڵنیابووین ئەمجارە ڕووبەڕووی شەڕێکی نابەرابەر بووینەتەوە، بڕیارماندابوو تاکو دوژمن بەسەر لولەی تفەنگەکانماندا نەکەوێت تەقەیانلێنەکەین.

بەشی یەکەمی هێزەکەی دوژمن کە لە ناو چەمەکەوە سەردەکەوت گەیشتە سەرجێگای خورادنەوەکەمان و ئاگریان لە کەلوپەلەکانمان بەردا. ئەو هێزە پاکسازی ناو چەمەکەیان تەواوکرد و گەیشتنە سەرچاوەی ئەو ئاوەی دەڕژایە ناو چەمەکەوە لە دووری تەنیا «٥» دەقیقەیەک لە ئێمەوە. ئەو هێزەی دوژمن لەسەر ئاوەکە پشوویاندا، خۆیان کردەوە و خواردنیان لە گیرفانیان دەرهێنا و گۆرانییان دەووت. هێزەکەی تری دوژمن کە لە «گەورەدێ»وە داکشابوو بەرەو نزیک ئەم هێزەی تریان، ئەویش لەسەر ئەو بۆڕی ئاوەی «کەڵەشێرە» خۆیاندا بە عەرزا کە ئێمە ئاومان لێدەخواردەوە و تەنیا «٣» دەقیقەیەک لێمانەوە دووربوو، ئەوانیش بە هەمان شێوە لە بەزم و ڕەزمی خواردن و گۆرانی ووتن و پشوودانی خۆیاندا بوون.

هەردوو هێزەکەی دوژمن وا تێگەیشتبوون، سەرکەوتوانە پاکسازییان ئەنجامداوە و ئەرکی خۆیان تەواو بەجێهێناوە و پشوویەکدەدەن و دەگەڕێنەوە مۆڵگەکانیان.

ئێمە ژمارەمان تەنیا «٢٠» پێشمەرگە و چەکەکانیشمان تەنیا «١٩» کلاشینکۆف بوو لەگەڵ ئەو فیشەکانەی لە شانەی تفەنگەکانماندا بوو. دوژمن بەخۆیان نەزانیبوو لە هەموو لایەکەوە تەوقیانکردوین، هەروەک دوژمن لە دوو لاوە هاتبوون ئێمەش بووین بە دوو بەشەوە و لە دوو جێگەوە دامەزراین، هەر بەشەمان خۆی بۆ لێدانی هێزێکی دوژمن ئامادەکردبوو.

هێزەکەی خوارەوەی دوژمن پشوویان تەواوبوو، هەڵسان و ویستیان بەسەر وورگی ئێمەدا بەرەولای هێزەکەی سەرەوەیان بچن. ئەم هێزەی دوژمن کەوتە بەر ڕەحمی لوولەی تفەنگەکانی

ئەو پێشمەرگانەی ڕابەر سەرپەرشتیدەکردن. هێزەکەی دوژمن لەوێدا «٨» کەسیان لێ بەدیلگیرا و ژمارەیەکیشیان لێکوژرا.

هێزەکەی سەرەوەی دوژمن لەبیری پێشمەرگەدا نەبوون، تەقەکان بە هەڵەی برادەرەکانیان تێگەیشتن، بێترس هاتنەخوارەوە و ڕوویانکردە ئەو بەشەی پێشمەرگەکان ئێمەیان لەگەڵدا بوو. ئەوان بە جەماعەتی خۆیان لە ئێمە گەیشتن و بانگیانکردین و داوایان لێ کردین تەقە نەکەین، ئێمەش بانگمان کردن و دڵنیامان کردنەوە. جاشەکان بێترس بەرەو لای ئێمە هاتن. کە جلوبەرگی خاکیان لەبەر ئێمەدا بینی فریانەکەوتن تفەنگەکانیان لەشان داگرن و هەڵمەتمان بردە سەریان، ژمارەیەکی باشمان لێکوشتن و بەوە شەوە نەوەستاین بەدوایانەوە بووین تاکوو تەواو ڕاومانان و ئەو گردۆڵکەیەشمان لێسەندنەوە بەسەر جێگاکەی ئێمەدا دەیڕوانی.

دوژمن زەبری بەرکەوت، تەوقەکەشمان شکاند و تەرازووی هێزی شەڕەکە گۆڕا، ئێمە تەنیا «٥» پێشمەرگە بووین لەسەر گردەکە، بڕیاری بەرگریماندا لە هاتنەپێشەوەی دوژمن. لەیادمە بە «فەرمان»م ووت: ئاگات لەخۆت بێت یەکێک لە جاشەکان لەپاڵ کەڵەکەبەردێکدا بەرامبەرمان باش تەقەدەکا. بەداخەوە گەمەکەی من بوو بەڕاست، «فەرمان» بە خەستی بریندار‌بوو، دەستبەجێ بە پێشمەرگەیەکدا دوورمخستەوە بێئەوەی پێشمەرگەکانی تر بزانن. یەکێک لە پێشمەرگەکانی دەستەکەی کاک «عەلی بچکۆل» ناوی «عوسمان» بوو، دەرزییەکی خۆێنبەربوونی بۆکرد.

شەڕ لە سەعات «٥»ی ئێوارەوە تا«٨»ی ئێوارێ خایاند، ئەوان«٨»چەکداری تریان لێکوژرا، ژمارەیەکیشیان لێبرینداربوو، پاشماوەی هێزەکەی دوژمن یا کشایەوە یاخود پەرتەوازەبوون.

کێشەی دیل و بریندار...

«فەرمان» بە خەستی بریندار‌بوو، دەبوایە زوو فریاێبکەین، کێشەش لەسەر دیلەکان بوو، ئایا ئازادیان بکەین یاخود بیانکوژین، ڕێگەی سێیەم نەبوو. مەترسی ئەوە هەبوو ئازادیانبکەین، هەموو زانیارییەک لەسەر ئێمە بدەن بە دوژمن و هێزی دوژمنیش بهێننەوە سەرمان. دواتر بڕیارماندا ئازادیانبکەین، پاشانیش دوژمنیان هێنایەوە سەرمان.

دیلەکانمان لە شوێنێک ئازادکرد دوای ئەوەی ماوەیەک دوورمانخستنەوە و خۆشمان گەڕاینەوە لە ڕێگەیەکی ترەوە ڕۆیشتین. لە ڕۆیشتنماندا لقێ داربەڕوومان بەدوای خۆماندا ڕادەکێشا بۆئەوەی شوێن پێکانمان بسڕێتەوە.

من و «هاوڕێ عەتا» لە هێزەکە جیابووینەوە و هەر ئەو شەوە «فەرمان»مان گەیاندە «باینجان». بەیانی زوو نامەم بۆ «سەید حاجی» نووسی. «سەید حاجی» دەستبەجێ گەیشتە لامان. هەر ئەو بەیانییە کاک «عبدالله» بە ئیڤا سەربازییەکەی خۆی لێخوڕی بوو سەر بە فەوجێکی خەفیفە بوو، «فەرمان»ی هەتاکو ئەودیو «سیطرة»ـەکەی «تاسلوجە» گەیاند. من و «سەید حاجی» لەودیوی «سیطرة»ـەکەوە چاوەڕواناندەکرد. ئیڤاکە گەیشتە لامان و «فەرمان»مان سواری سۆپەرەکەی «سەید حاجی» کرد. من و «سەید حاجی» تاکو بەردەرکی سەرا نەوەستاین، لەنزیک سەرا لە «سابونکەران» «فەرمان»مان دا بەدەست «وەستا بەکری دارتاش»، لە دوکانەکەی خۆیدا کە پێشتر هەر ئەو بەیانییە نامەم بۆ نووسیبوو لەسەری ڕێککەوتبووین. پاش چەند دەقیقەیەک بەڕێکەوت گوێمان لە دەنگی چەند تەقەیەک بوو لەنزیک سەرا، بەپەلە ئەو ناوەمان جێهێشت و گەڕاینەوە ماڵی «عەلی کاکەڕەش». دوای دوو ڕۆژ هەواڵی «فەرمان»م پرسی باری تەندروستی باش بوو. من گەڕامەوە «باینجان» بۆئەوەی بچمەوە لای هێزەکە، بەڵام دیاربوو دوژمن لەجێگەی خۆیان هەڵیکەندبوون. ئەو دیلانەش ئازادمانکردبوون درێغیان نەکردبوو لەوەی هێزی تازە ببەنە سەریان، لە هەمان ڕێگەی «مامۆستا جەمال»ـەوە لە زێ پەڕیبوونەوە و لە بناری «کۆسرەت»ـەوە خۆیان گەیاندبووە «مەڵبەندی سێ».

چەند ڕۆژێ لە سلێمانی لە ماڵی «هێمن» مامەوە. سەرەتای مانگی ئابی (١٩٨٨) بوو، لە تەلەفزیۆن ووتارەکەی «ئیمام خومەینی»م گوێلێبوو سەبارەت بە خواردنەوەی پەرداخە ژەهرەکە و قبوڵکردنی وەستانی شەڕ.

کوردستان ئەنفالکرا. شەڕی عێراق و ئێران وەستا. بە ملیۆن خەڵک بوون بە قوربانی شەڕی بێئامانج وماڵوێرانکەر. بێئومێدی و ترس و ڕەشبینی باڵی بەسەر کوردستاندا کێشا، بەڵام عێشق لە هەموو سات و زەمەنێکدا زیندووە. جوانترین ڕۆژەکانی ژوان و ئەوینم لەماڵی «هێمن»دا بردەسەر.

گەڕانەوە بۆ ئاوارەیی

دەبوایە سلێمانی بەجێبێڵم. لەگەڵ «عەلی کاکەڕەش» بەرەو «ڕانیە» بەڕێکەوتم. ئێوارە لەماڵی «سەید حاجی» نانمان خوارد و شەو لەماڵی کاک «عبدالله» ماینەوە. بەیانی لەڕێگەی دۆستێکی خۆیانەوە بە جێبێکی لاندرۆڤەر تاکو «قەندیل» بەڕێیانکردم. شەو لە «ئەستێرک» لە «ئێندزێ» مێوانی ماڵێ بووم کە هەر دۆستی خۆیان بوو. بۆ بەیانی بەرەو «قرناقا» و «پشت ئاشان» و «سوورەدێ» بەڕێکەوتم. لە «تاتی دۆ»وە بەرەو ئەودیو سنوور کەوتمەڕێ تا «گوێزێ»

نەوەستام. لە «گوێزێ» میوانی کاک «هەڵۆی ئەحمەد کوردە» بووم. شەوێکی خۆشمان پێکەوە بردەسەر. دەبوایە ڕۆژی دوایی ڕووەو ئێران ملبنێم. ئەوسا بیرم کەوتەوە ڕۆژە ڕەشەکانی ئەنفال و خەم و مەینەتییەکانی بیریانبردمەوە کە بۆ ئەوە چووبوومە خوارەوە یارمەتییەک لە ماڵ و کەسوکارم وەربگرم، دیسان بێ پارە بووم. کاک «هەڵۆ» (٥٠) دیناری لە دارایی بۆ وەرگرتم. پاشان لەڕێی «ئاڵوەتان»ـەوە ڕوومکردە شاری «سەقز»ی دڵگیر، لەوێ لە ئاوارەییدا جارێکی تر لەگەڵ برادەرەکانم یەکمانگرتەوە

نورنبێرگ
١٩٩٨/٥/١١